

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
IV SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 35

Milli Məclisin iclas salonu.
26 noyabr 2020-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
Sahibə Qafarova sədrlik etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 94 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.09 dəq.)
İştirak edir	94
Yetərsay	83

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Bəyanatı haqqında.
2. Vətən Müharibəsində qələbə münasibətilə Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).
3. Azərbaycan Respublikasının “Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı” adının təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

4. “Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin 100 illiyi (1920–2020)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

5. “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

6. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

7. “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Qeyd. 2020-ci ilin mart ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 koronavirusunun törətdiyi yoluxucu xəstəliyi pandemiya elan etmişdir. Bu pandemiyaya qarşı ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərlə əlaqədar Milli Məclisin 20 deputatı plenar iclas salonunun lojasında əyləşdiyinə görə əl qaldırmaqla səs vermişdir.

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri

Lehinə

(saat 11.10 dəq.)

96

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

1. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Bəyannatı haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Azay Quliyev, Zahid Oruc, Nurlan Həsənov, Nigar Arpadarai, Kamal Cəfərov, Anar İsgəndərov, Erkin Qədirli, Fəzail İbrahimli, Fazil Mustafa, Bəxtiyar Əliyev, Əli Məsimli, Fəzail Ağamalı, Kamilə Əliyeva, Elman Nəsirov, Aqil Abbas, Vahid Əhmədov, Mələhət İbrahimqızı, Tahir Rzayev, Sahib Aliyev, Qüdrət Həsənzadə, Aydın Mirzəzadə, Razi Nurullayev, Cavanşir Feyziyev

Təklif: Qərar qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.35 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

2. Vətən Müharibəsində qələbə münasibətilə Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli, Fəzail Ağamalı, Qüdrət Həsənquliyev, Aydın Mirzəzadə

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.44 dəq.)

Lehinə 93

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

3. Azərbaycan Respublikasının “Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı” adının təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.44 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

4. “Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin 100 illiyi (1920–2020)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanu-

nunun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.45 dəq.)

Lehinə 90

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

5. “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Sadiq Qurbanov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.47 dəq.)

Lehinə 90

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

6. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.48 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

7. “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Məsimli, Razi Nurullayev

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.51 dəq.)

Lehinə 91

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Razi Nurullayev, Əli Hüseynli.

Azərbaycan Respublikası

Milli Məclisinin Sədri

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

26 noyabr 2020-ci il. Saat 11.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri. Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, Azərbaycan və Rusiya prezidentləri, Ermənistan Baş naziri tərəfindən imzalanmış üçtərəfli bəyanata uyğun olaraq, dünən Kəlbəcər rayonu erməni silahlı qüvvələrindən təmizlənmiş və Azərbaycan Respublikasına qaytarılmışdır. Bu münasibətlə mən sizi təbrik edirəm! (*Alqışlar.*)

Əminəm ki, Laçın rayonu da dekabrın 1-dək dinc yolla Azərbaycana qaytarılacaq və ölkəmizin ərazi bütövlüyü tam bərpa ediləcəkdir.

Eşq olsun müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevə! (*Alqışlar.*) Eşq olsun qəhrəman ordumuza! Yaşasın Azərbaycan xalqı! (*Alqışlar.*)

İndi isə, hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat

İştirak edir

Yətərsay

(saat 11.09 dəq.)

76

83

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov, *Milli Məclis Aparatının Milli Məclisin, komitələrin və komissiyaların işinin təşkili şöbəsi müdirinin müavini*.

Qeydiyyatdan 19 deputat keçmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, yetərsay var. Biz iclasa başlaya bilərik. Hörmətli həmkarlar, gündəlik sizə paylanıb. 7 məsələnin müzakirəsi nəzərdə tutulub. Gördüyünüz kimi, biz gündəliyimizə yeni bir məsələni də salmışıq. Xahiş edirəm, gündəliyin qəbul olunmasına münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.10 dəq.)
Lehinə	77
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	77
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, gündəlik qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, dünən Fransa Senatında Azərbaycana qarşı çirkin siyasi aksiya təşkil olunmuş və təxribat xarakterli bir qətnamə qəbul edilmişdir. Bu sənədə ötəri nəzər saldıqda belə onun nə qədər qərəzli bir yanaşmaya əsaslandığını görmək olar.

Qətnamədə Ermənistan–Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin mahiyyəti kobudcasına təhrif edilmişdir. Xalqımızın apardığı Vətən Müharibəsinin üzərinə kölgə salmağa cəhd göstərilməmiş, ölkəmizə böhtanlar atılmışdır.

İş o yerə çatmışdır ki, Fransa Senatının üzvləri Fransa hökumətini artıq mövcud olmayan qondarma “Dağlıq Qarabağ respublikası”nı tanımağa, bölgədə 1994-cü ildə mövcud olmuş sərhədləri qaytarmağa çağırmışlar.

Yəqin mənimlə razılaşarsınız ki, Milli Məclis Fransa Senatının bu qətnaməsi ilə bağlı ciddi bir bəyanat qəbul etməlidir. Gündəliyin 1-ci məsələsi məhz bu bəyanatla bağlıdır.

Hörmətli həmkarlar, məlum olduğu kimi, 30 ilə yaxın idi ki, Ermənistan–Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin dinc yolla nizama salınması üçün danışıqlar aparılırdı. 1994-cü ildən Fransa bu danışıqlarda vasitəçilik edən ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədridir. Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoyulması üçün aparılan bu danışıqlarda heç bir nəticə olmamasının əsas səbəblərindən biri məhz beynəlxalq vasitəçilərin, xüsusən Fransanın təcavüzkarı öz adı ilə çağırılmaması, işğalçı ilə işğala məruz qalan ölkələr arasında fərq qoymaması olmuşdur.

Son vaxtlar biz Fransa dövlətinin siyasi və dövlət xadimlərinin, hakimiyyət orqanlarının Azərbaycana qərəzli münasibətinin dəfələrlə şahidi olmuşuq. Fransa Prezidenti, xarici işlər naziri öz bəyanatları ilə göstərmişlər ki, Cənubi Qafqazda və bütün Avropada sülh üçün əsas təhdid mənbəyi olan və indi məğlub duruma düşən Ermənistanı birtərəfli qaydada müdafiə edəcəklər. Bütün bunlar Fransanın həmsədr kimi bitərəfliyini şübhə altına alır və BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü kimi onun niyyətləri barəsində bir sıra suallar doğurur.

Azərbaycanın söyləri nəticəsində bu gün regionda tamamilə yeni bir reallıq yaranmışdır. Noyabrın 10-da imzalanmış üçtərəfli bəyanatla Ermənistan–Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə, Azərbaycan torpaqlarının

işğalına son qoyulmuşdur. Bu reallığı bölgədə nüfuz sahibi olan Rusiya və Türkiyə dəstəkləyir. Bu reallıq Fransanın vəkillik etməyə çalışdığı Ermənistan tərəfindən də qəbul edilmişdir. Mən düşünürəm ki, Fransa özü də yaranmış vəziyyətlə barışmalı, haqsız müdafiə etməkdən əl çəkməli, haqqın və haqlının tərəfində dayanmalıdır.

Azərbaycana qarşı çirkin siyasi oyunlar quran qüvvələr təzyiq, şər-böhtan yolu ilə nəyəsə nail olacaqlarına ümid etməsələr. Azərbaycan xalqı bundan sonra da möhtərəm Prezidentimizin ətrafında yumruq kimi birləşərək dövlətimizə və xalqımıza qarşı yönələn bütün qəsdləri dəf edəcək.

Hörmətli həmkarlar, biz məsələnin müzakirəsinə başlayırıq. Çıxış etmək istəyənlərdən xahiş edirəm, yazılısınlar.

Azay Quliyev. Azay müəllim, buyurun.

A.Quliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar. Həqiqətən də, biz bu gün Fransa Senatı tərəfindən qəbul edilmiş çox bədnam və rüsvayçı bir qətnaməni müzakirə edirik. Fransa Senatının Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ ərazisində mövcud olmayan qondarma rejimin tanınması zərurəti haqqında qəbul etdiyi bu qətnamə nəinki beynəlxalq hüquqa qarşı təcavüz aktı kimi qiymətləndirilməlidir, eyni zamanda, düşünürəm ki, bu həm də siyasi korrupsiyanın bariz nümunəsi hesab edilməlidir. Bu qətnamə təkcə Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı əsassız ittiham, nifrət və böhtandan ibarət deyil, bu kağız parçası həmçinin ziddiyyətli və bir çox hallarda rişxənd doğuran maddələrlə doludur. Dünyada bəlkə də indiyə kimi belə bir absurd və qərəzli qətnamə qəbul olunmayıb.

Təsəvvür edin ki, Fransa Senatı Azərbaycanı öz ərazisinə hücum etməkdə qınayır. İşğaldan azad olmuş torpaqlarımızın işğalçıya təkrar geri qaytarılmasını tələb edir.

Türkiyəni Fransanı hədələməkdə ittiham edir, onu Orta Şərqi, Cənubi Qafqaz və Şərqi Aralıq dənizindəki fəaliyyətindən çəkinməyə çağırır. Ancaq fransız senatorlar Ermənistan tərəfindən Azərbaycana qarşı törədilmiş çoxsaylı beynəlxalq cinayətlərə, dinc azərbaycanlılara qarşı dəfələrlə həyata keçirilmiş terror və vandalizm aktlarına göz yumaraq bu bədnam qətnamə ilə özlərinin siyasi riyakarıqlarını və ikiüzlülüklərini bütün dünyaya nümayiş etdirmiş oldular. Heç şübhəsiz ki, qətnamədə əks olunan bütün müddəalar Ermənistan və Azərbaycan arasında noyabrın 10-da əldə edilmiş sülh razılaşmasına qarşı olmaqla yanaşı, regionda münaqişənin yenidən alovlandırılmasına və düşmənçiliyin daha da artmasına yönəlib. Bu addımla Fransa Senatı BMT Nizamnaməsinin tələblərini, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini, Helsinki Yekun Aktını, Paris Xartiyasını və bütün nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların Ermənistan – Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı qəbul etdiyi qərar və qətnamələri heçə saymış, Fransanın beynəlxalq nüfuzunu və öhdəliklərini erməni lobbisinin maraqlarına qurban vermişdir.

Qətnamə müəllifləri bir tərəfdən Fransanın həmsədr və vasitəçi kimi rolunun artırılmasının vacibliyindən bəhs edir, digər tərəfdən isə, riyakarcasına bu mandatı tamamilə məhv edən təklif irəli sürür, Ermənistanın belə tanımadığı qondarma qurumun tanınması zərurətindən danışırlar. Bu baxımdan Senatın qəbul etdiyi bu qətnamə BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü və ATƏT-in Minsk qrupu həmsədri olan Fransa adına böyük bir rüsvayçılıq və ləkədir.

Azərbaycan ictimaiyyəti bu qətnaməni ölkəmizin BMT tərəfindən tanınan ərazi bütövlüyünə, suverenliyinə və beynəlxalq səviyyədə müdafiə olunan sərhədlərinin toxunulmazlığına qəsd hesab edir və onu qətiyyətlə pisləyir.

Bununla yanaşı, hesab edirəm ki, Fransanın səlahiyyətli məhkəmə orqanlarının yerli bələdiyyələrin Dağlıq Qarabağdakı qondarma rejimin nümayəndələri ilə əvvəlki illərdə imzaladığı dostluq xartiyalarının qanunsuz hesab olunması təcrübəsinə istinad edərək, Senatın bu qətnaməsinin Fransanın beynəlxalq öhdəliklərinə və BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq sənədlərinə zidd olduğuna görə ləğv etməlidir.

Senatın bədnam qətnaməsi ləğv olunana kimi biz Fransanın ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlik mandatından və vasitəçilik missiyasından imtina etməliyik. Çünki Fransa Senatı bu qətnaməni qəbul etməklə açıq şəkildə Fransanın bitərəf və neytral mövqeyini zədələyibdir və əlbəttə ki, bu, qəbul olunan bir hal deyil. Eyni zamanda, hesab edirəm, biz daha kəskin addımlar atmalıyıq. Xüsusilə Azərbaycanın Fransa ilə diplomatik əlaqələrinə yenidən baxılmalıdır və bu kəsilməlidir. Parisdəki səfirimiz geri çağırılmalı, Fransa ilə bütün iqtisadi, təhsil və humanitar sahədə olan əməkdaşlıq dayandırılmalıdır. Bundan başqa, Senatın bədnam qətnaməsi ləğv olunana kimi Azərbaycan-Fransa parlamentlərarası işçi qrupunun fəaliyyəti də dayandırılmalıdır.

Nəhayət, biz Fransa Prezidentinin bir neçə gün bundan öncə verdiyi bəyanatı xatırlatmaq istəyirik. Həmin bəyanatda Fransa Prezidenti qeyd etdi ki, Dağlıq Qarabağ və ətrafında olan rayonlar beynəlxalq hüquqa, BMT-nin qəbul etdiyi müvafiq qətnamələrə görə Azərbaycanın ayrılmaz hissəsidir, suveren ərazisidir. Suveren əraziyə hər hansı bir müdaxilə ola bilməz. Bu baxımdan da, mən düşünürəm ki, Makron bu bəyanatını təzələməli, yeniləməli və Senatın qəbul etdiyi bu bədnam qətnaməni pisləyərək onun qəbuledilməz olduğunu bəyan etməlidir.

Bütövlükdə isə, hörmətli Sahibə xanım, hesab edirəm ki, bizim bu gün qəbul edəcəyimiz Senata ünvanlanan müraciətdə sərt fikirlər əks olunmalıdır və bizim parlamentin mövqeyi qəti şəkildə fransız senatorların diqqətinə çatdırılmalıdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Azay müəllim. Zahid Oruc. Zahid müəllim, buyurun.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, hörmətli Məclis üzvləri. Hörmətli Sədr, mən öncə Sizin sözlərinizi müdafiə edirəm. Düşünürəm ki, əgər biz Fransa Senatında qəbul olunan dünənki qərarın tarixi analogiyasını tapmaq istəsək, təsəvvür etməliyik ki, 2-ci Dünya müharibəsinin nəticələrini Almaniya qəbul edib, generallar gəlib təmsilçilik aktına qol çəkib, lakin hansısa 3-cü dövlət onu tanımaq istəmir. İndi 2-ci Qarabağ müharibəsinin nəticələrini Ermənistan dövləti, parlamenti, hətta xalq da qəbul edib. Lakin Senat deyir ki, yox, Ermənistan Ermənistan deyil, bizik Ermənistan.

İkincisi, Senatın 25 noyabr tarixli addımı hüquqi, siyasi nəticələrindən asılı olmayaraq 33 il əvvəl yenə də Fransada “Humanite” jurnalında Abel Aqanbekyanın Qarabağı Ermənistana birləşdirmək çağırışına dair mənfi məqaləsi ilə eyni mahiyyəti daşıyır. Həmin planın iki xalq arasında hansı miqyasda düşmənçiliyə səbəb olduğunu hamı bilir.

Üçüncüsü, müharibənin 1 dekabrda nəticələrinə görə, yenə vurğulayıram, 1 dekabrda nəticələrinə görə Azərbaycan hərbi və siyasi yolla işğal altındakı torpaqlarının 80 faizini tam azad etmiş bir duruma nail olacaqdır. 10 noyabr razılaşmasına görə yerdə qalan Azərbaycan torpaqlarında da suveren haqlarımızın gerçəkləşməsi üçün plan hazırdır.

Beləliklə, Senatın müstəqilliyi tanımaq tövsiyəsi faktiki olaraq ikinci Azərbaycan dövlətini tanımaq cəhdi sayıla

bilər. Çünki yaxın gələcəkdə azərbaycanlılar Dağlıq Qarabağda – Hadrutda, Xocavənddə, Ağdərədə və Şuşada yerləşərək əhali sayına görə digər ünvanlardakı bir ovuc erməni azlığından sayca çoxluğu təşkil edəcəklər. Ona görə də Fransa Senatının bu qərarı sanki ikinci Azərbaycan dövləti təsis etməyə bənzəyir.

Dördüncüsü, Ali Baş Komandan bəyan etdi ki, o, Azərbaycana edilən təzyiqlərin miqyası haqqında bəzi sirləri gələcəkdə açmağa bilər. Şübhə yoxdur ki, bağlı qapılar arxasında Fransa dövlətinin başçısının cavabı ən sərt şəkildə və qətiyyətlə verilib. İndi Prezidentdən sonra növbə bütün dövlət strukturlarının, parlamentin və dünya azərbaycanlılarınınındır.

Beşincisi, Dağlıq Qarabağın müstəqilliyini Kosovo kimi tanımaq üçün ortada olan reallığın Balkanlardan köklü fərqləndiyinə yüzlərlə arqument gətirmək olar. Tək bir səbəbi desək yetərlidir. Gərək biz onda 10 minlərlə mülki ermənini öldürmüş olaydıq. Senatın qərarı erməniləri qətlə sürükləyən bir hökmdür. Qarabağı karta çevirənlərin əllərindən çıxan alətə görə qəzəbi, hiddəti başa düşüləndir.

Altıncısı, Senatın qərarı Strasburqun demokratiyaya bürünmüş sifətini və bizə 10 illərdən bəri azadlıq gətirmək istəyənlərin iç üzünü açır. Dünən o qərara səs verənlər, sabah bizim demokratiya, mətbuat azadlığı, məhbuslarla bağlı danışıqda onların ərazi bütövlüyümüzə qəsd edənlər olduğunu unutmayın.

Yeddincisi, Fransa arxivlərində Paris Sülh Konfransının materialları durur. Səbiq prezident Fransua Olland Azərbaycanın qədimliyinin fransız səyyahları, səyahətçiləri tərəfindən necə təsdiq olunduğundan ağızdolusu danışdı. Nəhayət, Senat üzvləri Sent Klu məzarlığında uyuyan Əlimərdan bəy Topçubaşovun, Ceyhun Hacıbəylinin, lap

elə Şarl De Qolla çiyin-çiyinə döyüşən Əhmədiyyə Cəbrayılının ruhundan utansınlar. AXI, Paris Sülh Konfransı Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyanda bizim ərazimiz 114 min kvadrat-kilometr idi.

Nəhayət, cavab reaksiyamızla bağlı. Azərbaycanın addımları nə ola bilər? Əlbəttə ki, burada hər cür emosional addımlara yer var və əminəm ki, onlar həmkarlarımız tərəfindən təklif olunacaqdır. Amma eyni zamanda, biz nəzərə almalıyıq, Fransanın Azərbaycanda universiteti, ayrıca məktəbi, eləcə də xüsusi fakültəsi var. İki dövlət arasında 2 milyard avroluq iqtisadi-ticari razılaşmalar var. O üzdən biz bilməliyik ki, Fransa kompaniyalarının, – hörmətli Azay müəllimin qeyd etdiyi kimi, – siyasi korupsiyaya bağlı olan və bir sıra hallarda Daşnaksütyun partiyasının üzvləri ilə xeyli yaxınlığı olan adamlardan fərqli olaraq, daha çox iqtisadi maraqları var. O üzdən həmin qüvvələrlə, müxtəlif partiyalarla, siyasi mərkəzlərlə, lobbı birlikləri ilə gündəlik rejimdə çalışmalıyıq. Biz nəzərə almalıyıq ki, bu addımın nümunəyə çevrilməməsi yenə də bizim addımlarımızdan, qərarlarımızdan asılıdır. Bəli, 30 il də ömrümüz hərbi zəfərimizi müdafiədə keçəcək. Bu, Azərbaycanın taleyidir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Zahid müəllim. Hörmətli həmkarlar, mən düşünürəm ki, bəyanatın mətnini hazırlamaq üçün biz komissiya yaratmalıyıq. Təklif var ki, komissiyanın tərkibinə bu deputatlar daxil edilsinlər: Səməd Seyidov – komissiyanın sədri, komissiyanın üzvləri isə Cavanşir Feyziyev, Zahid Oruc, Əminə Ağazadə və Fazil Mustafa. Başqa fikir yoxdur ki?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Beləliklə, komissiya işə başlaya bilər. Mən komissiyanın üzvlərindən xahiş edirəm

ki, bəyanatın mətnini hazırlasınlar. Səfa müəllim, Sizdən xahiş edirəm, onlarla bir yerdə olasınız.

Hörmətli həmkarlar, mən baxıram ki, 30 nəfər aşağı, 3 nəfər yuxarı cərgələrdən yazılıb. Xahiş edirəm, 3 dəqiqəlik reqlamentə keçək. Razısınız?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. İndi isə yuxarı cərgələrdən Nurlan Həsənov buyursun. Mən bir nəfərdən bir söz verəcəyəm. Nurlan Həsənovdan sonra 3 nəfər olacaq. Nigar Arpadarai, sonra isə Kamal Cəfərov. Kamal müəllim də hazırlaşsın. Nurlan müəllim, buyurun.

N.Həsənov. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli deputatlar, bildiyiniz kimi, dünən erməni lobbisi Fransa Senatına qondarma Dağlıq Qarabağ rejiminin tanınması ilə bağlı qətnamə qəbul etdirmişdir. Bu qətnamə Fransa hökumətinə qondarma rejimi tanımasını tövsiyə edir. Azərbaycan üçün, əlbəttə ki, bu qətnamənin heç bir hüquqi əhəmiyyəti yoxdur.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının üzvü olan bir ölkənin Senati bu qətnamənin qəbulu ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasının Dağlıq Qarabağla bağlı qəbul etdiyi qətnamələri heçə saydığını göstərir. Bu, beynəlxalq hüquqa ziddir. Əlbəttə ki, bu qətnamə beynəlxalq hüquq normalarına zidd olduğu üçün də heç bir hüquqi qüvvəyə malik deyil. Fransa ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkəsidir və bu qrup Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində həllinə çalışmalı idi. Burada obyektiv mövqə nümayiş etdirmək həmsədr ölkələr qarşısında qoyulan başlıca şərtlərdən biridir. Lakin gördüyümüz kimi, bu kimi qərəzli yanaşmalar işğalın daim qorunmasına xidmət etdi və münaqişə sülh yolu ilə həll edilə bilmədi.

Qısa müddət öncə Fransa Prezidentinin Ermənistanın

işğalçı siyasətini dəstəkləyən açıqlamaları məhz Fransa Senatının bu qətnaməni qəbul etməsi göstərişinin kimin tərəfindən verildiyini güman etməyə əsas verir. Fransa Qarabağda aparılan hərbi əməliyyatlar dövründə qatı millətçi, antisemit ideologiyası ilə Fransada güc tətbiq edən təhlükəli qruplaşma kimi xarakterizə edilən “Zouaves Paris” təşkilatının rəhbərinin işğal altında olan ərazilərimizə məhz hərbi əməliyyatlarda birbaşa iştirak etmək üçün səyahət etməsinə göz yummuşdur. Bu barədə faktlar var və Avropada antifaşist qruplar bu barədə məlumatlar paylaşmışdır. Həmin qrupun rəhbəri sosial şəbəkə hesablarında da bu barədə paylaşımalar etmişdir. Azərbaycanın hüquq mühafizə orqanları bununla bağlı müvafiq tədbirlər görür.

İndi isə bu kimi qruplar, bu kimi şəxslər gəlib Azərbaycana böhtan atırlar. Yəni, təəssüf ki, Fransanın Azərbaycana qarşı qərəzli mövqeyi hər birimizə aydındır. Sadəcə, hər kəs bilməlidir ki, əgər 27 sentyabr tarixinə qədər Dağlıq Qarabağ, sadəcə, de-yure Azərbaycanın tərkib hissəsi idisə, artıq həm də de-fakto Azərbaycana məxsusdur. Fransa Senatı bu kimi qətnamələrin qəbulu ilə, sadəcə, özünü gülünc vəziyyətə salır və ölkələrimiz arasında olan dostluq münasibətlərinin daha da gərginləşməsinə səbəb olur və münaqişənin sülh yolu ilə həllini daha da çətinləşdirir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Nigar Arpadarai. Ondan sonra hazırlaşsın Kamal Cəfərov. Nigar xanım, buyurun.

N.Arpadarai. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, Fransa Senatı işğal altında olan torpaqlarımızda yaradılan o qondarma qurumun tanınması ilə bağlı qətnaməni qəbul etdi. Qətnamənin müddəaları, sadəcə, abсурddur. Yəni Azərbaycan yenidən torpaqlarını işğal altına

qaytarmalıdır. Ümumilikdə, bu, son dərəcə absurddur. Burada bir neçə məqamı qeyd etmək istərdim.

İlk öncə, bu qətnamə beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə çox ciddi hörmətsizlikdir. Bu qətnamə BMT Təhlükəsizlik Şurasına və onun qərarlarına hörmətsizlikdir. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsini xatırlatmaq istərdim. Bu qətnamə, ümumiyyətlə, Fransanın son illərdə atdığı addımlar öz-özünü inkar etməsidir. Çünki Fransa Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü də tanıyıb. Fransa BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsinə səs verən bir ölkədir.

Təbii ki, qətnamə tövsiyə xarakteri daşıyır və bizim üçün heç nəyi dəyişməyəcək, dəyişə də bilməz. Amma Fransa Senatında 305 nəfərin bu qətnamənin lehinə və ancaq bir nəfərin onun əleyhinə səs verməsi çox təəssüf doğuran bir haldır. Bu qətnamə, ümumiyyətlə, Fransanın son illər ərzində apardığı fəaliyyət ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkəsi olaraq onun statusu və eyni zamanda, BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü statusu ilə ziddiyyət təşkil edir. Çünki Fransa da beynəlxalq hüququ əsas götürmək əvəzinə, müəyyən qrupların simpatiyasını əsas götürür. Aydın ki, Fransa Ermənistan lobbisini razı salmağa çalışır. Amma mən sualı başqa cür qoyardım. Fransa siyasətçiləri, doğrudanmı, düşünürlər ki, onlar indi Ermənistanı kömək edirlər? Ermənistanın yaşadığı o rəzil durumdan, böhrandan çıxması üçün yeganə yolu qonşuları ilə normal münasibətlər qurmaqdır. Azərbaycanla, Türkiyə ilə normal münasibətlər qurmaqdır. Bu, yeganə yoldur ki, Ermənistan o yaşadığı fiaskodan, böhrandan çıxsa bilsin. Belə halda Ermənistan lobbisinin apardığı bu destruktiv fəaliyyət onlara heç cür kömək etmir. Yenə də bu, Ermənistanın öz işidir. Bizi, əlbəttə, bu maraqlandırmır.

Azərbaycana gəlincə isə, mən də hesab edirəm ki, biz Fransa ilə olan bütün münasibətlərimizə, xüsusilə iqtisadi münasibətlərimizə yenidən baxmalıyıq. Fransa ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkəsi olaraq qala bilməz, kənarlaşdırılmalıdır. Fransanın siyasəti bizim üçün qəbul edilməzdir. Qətnamə isə, sadəcə olaraq, absurd və beynəlxalq hüququ heç nə yerinə qoyan bir qətnamədir. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Nigar xanım. Kamal Cəfərov. Kamal müəllim, buyurun.

K.Cəfərov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar. Fransa Senatının Dağlıq Qarabağla bağlı qəbul etdiyi qətnamə beynəlxalq hüquqa zidd olduğu kimi, həm beynəlxalq hüquq, həm də Fransanın özündə heç bir hüquqi qüvvəsi yoxdur, tövsiyə xarakteri daşıyır.

Bu qətnamənin qəbulundan sonra Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyev Fransa hökuməti tərəfindən bu kimi təxribatçı addımların yolverilməz olmasına dair bəyanatın verilməsini tələb edib. Eyni zamanda, Fransanın xarici işlər naziri, dövlət katibi Jan Baptist bu qətnamənin qəbul edilməsindən qabaq keçirilən dirləmədə bu layihənin danışıqlar prosesində Fransanın neytral tərəf kimi öz nüfuzunu və etibarlılığını itirəcəyini bildirib. Qeyd edib ki, bu qətnamənin nə Ermənistanı, nə də Fransaya heç bir faydası yoxdur.

Hesab edirəm ki, bu qətnamə Fransada siyasi qüvvələr arasında seçkiqabağı böhranın ən radikal nümunəsidir. Çünki bir tərəfdən, Fransa Senatı belə bir siyasi qərar qəbul edir, digər tərəfdən, Fransa hökuməti bu qətnaməni qərəzli və faydasız hesab edir. Fransa Senatının bu qətnaməsi Dağlıq Qarabağla bağlı mövcud olan bütün beynəlxalq qətnamələrə, sənədlərə ziddir. Çünki dünyada heç bir

ölkə, o cümlədən Ermənistan da Dağlıq Qarabağdakı mövcud qeyri-qanuni rejimi tanımır. Bu qətnamə Avropa Birliyinin və Avropa Şurasının mövqeyinə ziddir. Çünki hər iki təşkilat bütün tərəfləri cari ilin 10 noyabr tarixində imzalanmış birgə bəyanata qarşı hər hansı fəaliyyətdən çəkinməyi tövsiyə edir. Fransa Senatının bu mövqeyi onların ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində neytral mandatına ziddir. Ən əsası isə Fransa xalqının marağına, regional enerji maraqlarına ziddir.

Beynəlxalq siyasi ictimaiyyət də bu qərardan narahatdır. Çünki bu qətnamə başqa donmuş olan münaqişələr üçün mənfi presedent yaradır. Milli Məclisin deputatı kimi Fransa Senatı tərəfindən qəbul edilən qətnaməni Fransa siyasəti və parlamentarizmi üçün utandırıcı bir addım kimi qiymətləndirirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Kamal müəllim. Anar İsgəndərov. Anar müəllim, buyurun. Anar müəllimdən sonra Erkin Qədirlə, xahiş edirəm, hazırlaşasınız.

A.İsgəndərov. Hörmətli Sədr, hörmətli həmfikirlər. Fransa Senatının qəbul etdiyi qətnamə, əslində, həm bizi hiddətləndirir, həm də təəssüf doğurucudur. Tarix boyu Fransa Avropada hansı rolu oynamaq istəyir. Gah özünü İngiltərəyə, yəni Böyük Britaniyaya, 1871-ci ildə Almaniyaya imperiyaya çevriləndən sonra Almaniyaya oxşatmaq istəyir. Amma çox təəssüflər olsun ki, bu alınmayacaq.

Amma fransız deputatlardan da bir tarixçi olaraq soruşuram. Əgər siz bu qədər çox bilənsinizsə, 1920-ci il yanvarın 11-də Paris Sülh Konfransının Ali Şurası Azərbaycanı nə üçün de-fakto tanıdı? Hətta tövsiyələri də oldu. Tarixin sonrakı məqamlarında da həm Azərbaycanın Fransa ilə, həm də Fransanın Azərbaycanla münasibətləri və türk dünyasına olan münasibətlərində bir sərinlik yarandı.

Bu sərirlilik nə ilə bağılı yarandı? Mustafa Kamal Atatürk vaxtı ilə yazırdı ki, Avropanın hər bir siyasi rəhbəri səhər tezdən siyasi xəritənin qabağına keçdikdə Konstantinopolun İstanbul yazıldığını görəndə təəssüf hissi keçirir.

Mən bir həftə bundan qabaq bir fransız tarixçinin yazdığına diqqət edirəm. Məlumdur, Fransada XVII-XVIII əsrlərdə kifayət qədər erməni köçkünü olub, artıq onlar Fransa vətəndaşlarıdır. Bir də Birinci Dünya müharibəsindən sonra köçən ermənilər. Təqribən 600-700 min. Onun da 400 mini seçicidir. Seçici başqa, qanun, haqq-ədələt başqa.

Bu kürsüdə vaxtı ilə məndən xeyli əvvəl universitetin professoru Şamil Qurbanovun bir sözü oldu. Amma çox təəssüf edirəm ki, ona münasibət qeyri-səmimi oldu. Bəli, elə rəhmətlik Şamil Qurbanov düz deyirdi ki: “Fransa tarix boyu nə isə etmək istəyir, nə isə demək istəyir, o isə ona hörmət gətirmir”. Elə bu gün də Fransanın Azərbaycanca olan münasibəti Fransanı hörmətdən salır. Nə üçün? 30 ilə yaxın Fransa ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədridir. Biz həmsədrdən Azərbaycanı müdafiə etməyi yox, haqq-ədələt, qanun nədir onu müdafiə etməyi gözləyirik. Amma çox təəssüflər olsun ki, Fransa 1994-cü ildən bu günə qədər Azərbaycanla bağılı ən azı BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi ilə bağılı bir normal cümlə işlətmədi ki, heç olmasa, Azərbaycan cəmiyyəti də bu fransız həmsədrində bir ədalət, haqq görsün.

Əslində, dünənki qətnamə bizə qarşı yönəlmiş olsa da, amma dünənki qətnamənin nəticəsindən biz usanmadıq. Nə üçün? Azərbaycanın 30 ildən sonra öz haqqını müdafiə etməsi üçün Ali Baş Komandan siyasi qərarını verdi, biz xalq olaraq öz haqqımızı özümüzə qaytardıq. Yəni Azərbaycan öz tarixi torpaqlarını özünə qaytarmaqla üçrəngli

bayrağı həmin torpaqlarda dalğalandırır. Hörmətli Sədr, bayaq...

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Erkin Qədirli. Buyurun, Erkin müəllim.

E.Qədirli. Çox sağ olun, xanım Sədr. Hörmətli millət vəkilləri, Fransa Senatının bu qətnaməsi, doğrudan da, ən azından bir neçə səbəbdən təəssüf doğurur.

1. Fransa BMT, Avropa Şurası, ATƏT və Avropa Birliyi kimi beynəlxalq təşkilatların qurucu üzvüdür və oradakı qərarlara, o cümlədən Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyan qərarlara səs verib, onları dəstəkləyib.

2. Beynəlxalq hüquq nəzəriyyəsində iki məktəb var, başqası yoxdur. Anqlosakson və fransız məktəbi. Bu, möhtəşəm bir məktəbdir. Mən məktəb deyəndə təhsil müəssisəsini deyil, nəzəriyyəni nəzərdə tuturam. Belə bir möhtəşəm hüquq məktəbinə sahib olan bir ölkənin Senatı heç bir hüquqi çərçivəyə sığmayan qərar verirsə, bu, ancaq qərəzdən xəbər verir. Burada məlumatsızlıq və yaxud Fransanın milli maraqlarını düşünmək kimi bir əsaslandırma yer yoxdur. Konkret qərəzdir. Fransız senatorları bunu bilməyə bilməzlər.

Əlbəttə, başqa baxımdan bu, beynəlxalq hüququn adət normalarına da ziddir. Dövlətlərin hüququ və vəzifələri haqqında 1933-cü il Montevideo Konvensiyasının tələblərinə ziddir. Düzdür, Fransa onun iştirakçısı deyil. Çünki o, iki Amerika qitəsini birləşdirən ölkələrin üzvü olduğu bir konvensiyadır. Bununla belə, o, adət hüquq normalarıdır və Yuqoslaviya üçün Sülh Konfransında keçmiş Yuqoslaviyanın tərkib hissəsinə daxil olmuş dövlətlərin müstəqilliyinin tanınması üçün meyarların hazırlanmasına görəvləndirilmiş Badinter komissiyası həmin o Konvensiyanı rəhbər tutub və onun rəhbəri Robert Badinter

özü fransız və Fransa Konstitusiyası Şurasının sədri olub. Odur ki, Fransanın bu məsələlərdə böyük töhfələri var. Ona görə adama çox ağır gəlir ki, belə bir ölkənin Senatı belə bir biabırçı qətnamə qəbul edir.

Nədir o meyarlar? Bu, hüquq nəzəriyyəsində də var. Dövlətin mübahisələndirilməyən ərazisi olmalıdır, sabit əhalisi olmalıdır, səmərəli hökuməti olmalıdır. Dağlıq Qarabağ bu meyarların heç birinə cavab vermir. Qərbi ölkələrinin siyasətçiləri Qarabağı həmişə mübahisəli ərazi sayıblar. Biz haqlı olaraq bununla razılaşmamışıq. Amma özləri saydıqlarına, özlərinin yanaşmalarına da zidd bir qərar veriblər. Mübahisəli saydıqları ərazini dövlət kimi tanıyıblar.

İkinci, sabit əhali. Qarabağda o da yoxdur. Bir yandan, etnik təmizləmə nəticəsində guya özlərinə xalq yaradıblar, o biri yandan, hamısı Ermənistanın vətəndaşıdır, Ermənistanın pasportunu gəzdirirlər. Nəhayət, üçüncü səbəb, başqa ölkələrdən oraya erməniləri köçürürlər. Bu isə, ümumiyyətlə, beynəlxalq cinayətdir. Odur ki, əhali baxımından da Dağlıq Qarabağ dövlət anlayışına uyğun gəlmir.

Nəhayət, effektiv hökumət. Beləsi Dağlıq Qarabağda heç vaxt olmayıb. Oradakı məsələlər hamısı İrəvandan gələn göstərişlərlə həll olunub. Odur ki...

Sədrlik edən. Sağ olun, Erkin müəllim. Fəzail müəllim söz istəyir. Fəzail İbrahimli, buyurun.

F.İbrahimli. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, dəyərli mətbuat nümayəndələri! Bu gün həmkarlarıma əksəriyyətinin daha çox işlətdiyi ifadə beynəlxalq hüquq ifadəsidir. Haradadır o hüquq? 30 il biz o hüquqa söykəndik. Nəticəmiz? 44 gün gücə, haqqa, ədalətə söykəndik, ölkəmizi işğaldan azad etdik.

Fransa Senatının qəbul etdiyi bu qərar hər hansı bir za-

man kəsiyində baş verən hadisə deyil. Bu, türk dünyasına, müsəlman dünyasına və türkə qarşı uzun illərdən bəri davam edən siyasətin bir zaman daxilində reallaşmasıdır. O senatorlar kimlərdir? Necə ola bilər ki, onlar müsbət iş görsünlər, haqq-ədalət tərəzisini gözləsinlər. Əlcəzairdə insanlara soyqırım törədən qatillərin, Çində boksçular üsyanını amansızcasına yatıranların, qaradərililəri dənizdə boğanların nəvələridir. Onların genetik kodunu daşıyan insanlardır. Burada insanlıqdan nə isə gözləmək, sadəcə olaraq, sadələvhlik olar. Bu həm də Avropa demokratiyasının əsl sifətini açır.

Hələ 107 il bundan qabaq Əhməd bəy Ağaoğlu “Balkan vəhşiliyi və rus mətbuatı” adlı bir məqalədə yazırdı: “Hamımızın güman etdiyi, arzu etdiyi və uğrunda mübarizə apardığımız Avropa demokratiyası Balkan hadisələrindən sonra rəngini dəyişdi. Biz başa düşdük ki, Avropa demokratiyası Avropa fabriklərinin İran bazarını dolduran üzü bəzək, içi çürük şeylərdən başqa bir şey deyilmiş”.

Əslində, bu qətnamə Avropa demokratiyasının üzünə tüpürməkdir, beynəlxalq hüquqa tuşlanmış bir addımdır. Fransanın özünü ifşa edən bir aktdır. İçi yanır, göynəyir, sürünür. Türkiyə ilə Rusiya kənarlaşdırdı bunu, Dağlıq Qarabağ problemini həll etdi. İndi bu imkanlara necə təsir etmək? Axı, ermənilərə söz vermişdi. Ona görə də bu addımlar hamısı çapalamaqdır. Gücün var, sözün var. Azərbaycanın gücü oldu, haqq-ədaləti əlində əsas tutdu, Ali Baş Komandan milləti səfərbər etdi, millət bir yumruq kimi birləşdi. İndi Azərbaycan ilə artıq senat dilində, bir kağız üzərində qərarla danışmaq olmaz. Azərbaycanla danışığın bir forması var. Haqq-ədalət müstəvisində. Bir az da o tərəfə keçsə, yalvarışlı və yazıq formada ancaq Azərbaycan nəyə isə güzəştə gedə bilər.

Ona görə də bu hadisələrdə ən çox diqqət çəkən məqam, yekunlaşdırıram, xristian ağuşuna sığışan, orada özünə qala quran, başımıza güllə və qumbara yağdıraraq, ən yaxşılarımızı sıradan çıxaran, 12 aylıq təqvimimizin 11 ayında faciə yaradan bir dövləti, erməniləri xristian dünyasının ağuşundan alıb onun başını əzmişik. Azərbaycanın ən böyük uğuru budur. Bu, diplomatiya ilə edilib, ağıllı addımlarla müşahidə olunub. Azərbaycanın ərazisi bütövlüyü çərçivəsində olunub. Bizim, təbii ki, heysiyyətimizə toxunan məsələdir, amma deyir, “özünə güvən, susuzluğuna etibar et”. Güvən və güvənc yerimiz var. Bizi bu prosesdə müdafiə edənlər Türkiyə, digər dövlətlər, ən əsas isə bizim müdrik rəhbərimiz, müdrik xalqımız, qüdrətli ordumuzdur. Nə qədər qərar istəyirlərsə, yəqin ki, bu, bizim əhvalımıza təfavüt etməyəcək. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fəzail müəllim. Fazil Mustafa. Buyurun, Fazil müəllim.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, çıxışım olduğuna görə, mən işçi qrupundan üzr istəyib ayrıldım, sonra geri dönəcəyəm. Düşünürəm ki, maraqlı bir tarixi paradoks ilə üz-üzəyik. 1940-cı ilin iyul ayının 10-da Fransanın Vişi şəhərində toplanan ulusal milli məclisi Petenə, – o vaxt marşal Peten Vişi rejiminin başında dururdu, Vişi şəhərində yaranmışdı, faşist Almaniyası Fransanı məğlub etmişdi, – Konstitusiya qəbul etmə səlahiyyəti vermişdi və 569 nəfər səs vermişdi. Bu dəfə isə 80 il sonra erməni faşizminə 305 nəfər dəstək verir. Bunun bir tərəfi həm də sevindiricidir ki, 80 ildən sonra Fransada faşizmə olan münasibət enən xətt üzrə getməkdədir. Biz erməni xalqını faşizm bəlasından necə xilas etdiksə, ona düşünməyə imkan yaratdıq ki, artıq bu siyasəti davam etdirmək sizin üçün böyük faciədir. Təbii

ki, bunu yumruqla, silahımızla, əsgərimizlə etdik.

İndi biz məsafə uzaq olduğuna görə Fransaya eyni şeyi ancaq doğru məntiqlə etməyi bacarmalıyıq. Mənim fikrimcə, bu gün biz həm də Fransaya onu eşitdirməliyik ki, o vaxt həmin Vişi rejimi, faşist rejimi Hitler Almaniyasının oyuncaq rejimi olaraq təlqin edilirdi. Bu gün Fransa kimi böyük ənənələrə sahib olan bir dövlət Ermənistan rejiminin kuklası obrazında çıxış edir. Bu, olduqca acınacaqlı, olduqca düşündürücü bir məqamdır. Prezidentin köməkçisi hörmətli Hikmət Hacıyevin dediyi kimi, bu, kağız parçası deyil, bu, faşist düşüncəsindən doğan bir kağız parçası kimi qiymətləndirilməlidir. Çünki başqa ölkəyə deyirsən ki, işğal olunmuş ərazilərdən, onların məntiqi ilə Dağlıq Qarabağ və ətraf bölgələrdən Azərbaycan çəkilsin. Ətraf bölgə Bakıdır, Gəncədir, Lənkərandır. Bəlkə biz Azərbaycandan çıxıb getməliyik? Bu axmaqlar elə bilirlər, bəlkə Azərbaycan xalqı elə başlıbaşına, öz iradəsi olmayan bir xalqdır və buna istənilən şeyi təlqin etmək olar. Ona görə də bu məsələlərə çox sərt reaksiya verməliyik. Mən hesab edirəm ki, bəyanatın adı Fransa Senatının erməni faşizmini dəstəkləyən sənədinə qarşı Azərbaycan Milli Məclisinin bəyanatı kimi ifadə olunmalıdır. İkinci tərəfdən isə, burada həmkarlarım da qeyd etdilər, fürsət düşüb, çox əlverişli fürsətdir. Bitərəfliyini pozduğuna görə biz Fransanın ATƏT-in Minsk qrupunda həmsədrliyindən imtina etməliyik. Artıq bu gün qərar qəbul etməliyik. Bu fürsət bizə sonra bu qədər əlverişli şəkildə yaxınlaşmayacaqdır. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fazil müəllim. Bəxtiyar Əliyev. Buyurun, Bəxtiyar müəllim.

B.Əliyev. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli deputat həmkarlar, bu gün mən burada açıq şəkildə Er-

mənistanın vaxtilə işğal etmiş olduğu Ağdam şəhərindən seçilmiş bir deputat kimi çıxış edirəm.

Bildirmək istəyirəm ki, 30 ilə yaxın bir müddətdə 204 min əhalisi olan Ağdam işğal altında olub və bu əhali sovet dövründə olan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin əhalisindən də bütövlükdə çoxdur. Halbuki orada həm azərbaycanlılar, həm də ermənilər yaşayırdı. Bu insanlar Ermənistanın doğma kəndlərimizi, şəhərlərimizi işğal edərək viran qoyması nəticəsində didərgin düşdü, məcburi köçkünük. Bəs bu illər ərzində bizim hüquqlarımızı Fransa Senatı nə vaxt müdafiə etdi. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə Ağdamın işğalı ilə bağlı qəbul etdiyi 853 sayılı qətnamə var. Fransa buna səs verib. Minsk qrupunun həmsədri kimi bu qətnaməni icra etməliydi.

Düşünürəm ki, Fransa Senatı Azərbaycan xalqından və biz məcburi köçkünlərdən, 750 min insandan üzr istəməlidir. Onlar bu qətnamə ilə bizi təhqir ediblər. Onlar öz qarşılarında Azərbaycan xalqını görsünlər, Azərbaycan xalqının iradəsini görsünlər. Əgər onlar düşünülərsə ki, belə qətnamələrlə bizə öz iradələrini, çirkin əməllərini qəbul etdirəcəklər, çox yanılırlar. Azərbaycan xalqı, bütün məcburi köçkünlər silaha sarılaraq son nəfərə qədər, son damla qanına qədər müstəqil dövləti qoruyacaqdır. Nə Ermənistan, nə onun havadarları, nə də ki, uzaqda durub bura diktə edən Fransa bizim iradəmizin əleyhinə gedə bilməz. Biz müstəqil dövlətik.

Bu gün Azərbaycanın qəhrəman əsgəri öz qanı, canı ilə işğalçını ərazidən çıxarır. Bu gün sülh prosesləri gedir. İki xalq arasında yaxın münasibətlər qurulması ilə bağlı addımlar atılır. Bunu dəstəkləmək əvəzinə Fransa qızıışdırıcı bir mövqe tutur. Məqsəd nədir? Məqsəd öz çirkin niyyətlərinə nail olmaqdır.

Biz bu qətnaməni qətiyyətlə pisləyirik və hesab edirik ki, bu, Azərbaycan dövlətinin suverenliyinə qarşı bir təhdiddir və Azərbaycan bütün imkanlarından istifadə edərək buna adekvat cavab verməlidir və məcburi köçkünlərin də iradəsi burada öz əksini tapmalıdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Bəxtiyar müəllim. Əli Məsimli. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Fransa Senatının bu qətnaməsinin məzmununa fikir verəndə görürsən ki, orada açıq-aydın erməni izi görünməkdədir. Bu qətnamənin mətni Fransanın həm də bir sıra mədəniyyət xadimlərinin bəyanatında da öz əksini tapmışdı. Eyni mətndir, həmin dalğa, həmin koordinat. Bu işdə həm mədəniyyət xadimlərinin sənədinə imza atanların başında duran Pyer Rişar yadıma düşür ki, məşhur bir rolda “Oyuncaq” filmində çəkiləndə oyuncağın nə qədər pis, nə qədər zəlif olduğunu bütün dünyaya göstərdi. Amma çox təəssüflər olsun ki, 86 yaşında özü də oyuncağa çevrildi və 34 nəfər məşhur dünya səviyyəli xadimi də oyuncağa çevirdi. İndi həmin oyuncağa Senatın 305 deputatı da daxildir.

Bu erməni izi görünəndə buradan bir sıra nəticələr çıxır ki, bu, artıq siqnaldır və həmin siqnalla da Azərbaycana təzyiqlər artacaq. Ona görə də Azərbaycana təzyiqləri neytrallaşdırmaq üçün adekvat cavablar vermək lazımdır.

Birinci cavab ondan ibarətdir ki, Əlcəzair, Tunis, Mərakeş, Çad, Qabon, Kamerun, Ruanda, Kamboca, Vyetnamda soyqırımı törətmiş Fransa birinci Qarabağ müharibəsində Xocalı şəhərində, ikinci Qarabağ müharibəsində isə onun davamı kimi Gəncə, Tərtər, Bərdə və digər Azərbaycan şəhərlərində davam etdirilən soyqırımın Ermənis-

tanla birgə bilavasitə iştirakçısıdır.

İkinci, əgər Azərbaycan ərazisində olan dağıntılara, Azərbaycan sərvətlərinin talanlarının müəlliflərinə də baxsaq, görəcəyik ki, burada da Fransanın izi var. Fransa Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində sərvətlərinin talan edilməsində iştirakçısıdır. Ona görə də bu qətnamədən qorxmaq yox, sadəcə, bu qətnamədən çıxan məqamlarla Fransanın üzərinə o dərəcədə getmək lazımdır ki, o, Minsk qrupundan özü imtina etsin. Bu istiqamətdə də, hesab edirəm ki, Azərbaycanın beynəlxalq hüquqa söykənən kifayət qədər imkanları var.

Fransa BMT səviyyəsində qətnamə qəbul etmək istədi, bacarmadı, ATƏT səviyyəsində bacarmadı. İndi evinə çəkilib və bu cür təxribatla məşğuldur. Əslində, bu, təxribat yox, bilavasitə özünə qarşı böyük zərbədir. Hesab edirəm ki, Azərbaycan özünün müttəfiqləri ilə birgə bu zərbəni həm neytrallaşıdır, həm də onun aradan qaldırılmasında və...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Fəzail Ağamalı. Buyurun, Fəzail müəllim.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Əslində, biz dünən xeyli sayda partiyanın imzalamış olduğu bəyanatla çıxış etmişik. Orada bütün məqamlara toxunmuşuq. Burada da məndən öncə dəyərli millət vəkilləri fikirlərini ifadə etdilər. Onların mütləq əksəriyyəti ilə razıyam. Sadəcə olaraq, konkret fikrimi söyləmək istərdim ki, Senatın üzvləri, heç şübhəsiz ki, beynəlxalq hüquqdan da, beynəlxalq münasibətlərdən də, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsindən də kifayət qədər xəbərdardırlar və onu bilməsələr, ən azı gedib orada senator kimi fəaliyyət göstərə bilməzlər. Sadəcə olaraq, onların qəbul etmiş olduğu qətnamə qərəzlidir.

Liviyada, Aralıq dənizinin şərqində və Qarabağda iflasa uğrayan Fransa və onun hakimiyyət dairələri kin-küdurətini, hikkəsini və həzm edə bilmədiyi prosesləri başqa bir formada, qətnamə ilə ifadə etməkdədir. Fransa kimdir? Fransa o ölkədir ki, bu gün Atlantik və Sakit okeanında, eyni zamanda, Karib dənizi hövzəsində 11 ada dövlətinin, eyni zamanda, Şimali Amerikada, Cənubi Amerikada 2 materikin müstəmləkəçisi kimi fəaliyyətdədir və o müstəmləkələrin əhalisi Fransa vətəndaşlarıdır və məcbur edirlər ki, fransız dilində danışsınlar. Fransa həmin dövlətdir ki, özünün vətəndaşlarının etirazlarını atlarla, ən müxtəlif vasitələrlə, kəskin, aqressiv şəkildə qarşılayaraq mitinqə çıxanların içərisindən onlarca ölənlər və yaralananları meydanlarda qoydu.

Bu cür ölkədən demokratiya gözləmək mənasızdır və düşünürəm ki, biz, sadəcə olaraq, Fransaya qarşı münasibətimizdə ciddi korrektələr etməliyik. İlk növbədə, – mən keçən dəfə söylədiyim kimi, – səfirliyimiz geri çağırılmalıdır, eyni zamanda, Senatla bizim parlament arasındakı münasibətlərə, ticari, iqtisadi əlaqələrə yenidən baxılmalıdır. Bunlar ləğv edilməlidir və ATƏT-in Minsk qrupundan birmənalı şəkildə rədd olub getməlidir. Çünki bu cür qərəzli münasibətlə o, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi fəaliyyət göstərə bilməz.

Biz qalib ölkəyik. Bu qalib ölkəni bizə təqdim edən qəhrəman milli ordumuz və Ali Baş Komandanımızdır. Bu qələbəni həm də ona görə uğurla qazandıq ki, Azərbaycan xalqı bütöv oldu, ordusu ilə, Prezidenti ilə bərabər oldu. Bu amili biz bu gün də, gələcəkdə də saxlamalıyıq ki, Fransa kimi ölkələrin bizə yönəlmiş olan bu qərəzli münasibətlərinin heç bir təsiri olmasın. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fəzail müəllim. Kamilə Əliyevə

va. Buyurun, Kamilə xanım.

K.Əliyeva. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Artıq qeyd edildi, bir qrup fransalı senator Dağlıq Qarabağın müstəqil bir dövlət kimi tanınması təşəbbüsü ilə çıxış etdi və Fransa Senatı səs çoxluğu ilə hökumətdən qondarma Dağlıq Qarabağ respublikasını tanımağa çağıran qərar qəbul etdi.

Bildiyiniz kimi, Fransada çox sayda erməni yaşayır. Burada erməni lobbisi və təşkilatları çox güclüdür. Onlar həm də böyük maliyyə mənbəyinə malikdirlər. Bütün dünyada olduğu kimi, Fransada da fəaliyyət göstərən erməni lobbisi azərbaycanlılara və türklərə qarşı həmişə düşmən mövqedə olub. Erməni lobbisi Fransa siyasi dairələrinə təsir edə biləcək gücə də malikdir. Bu səbəbdən bu cür millətçi və separatçı senatorlar Fransada ermənilərin süfrəsindən qalan tör-töküntülərdən qidalanaraq Azərbaycana qarşı bu cür mövqe sərgiləyirlər. Amma başa düşmənlər ki, Fransa dövləti istər Azərbaycan BMT-yə üzv qəbul edildikdə, istərsə də BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü kimi Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanıyıb. Bu cür siyasətçilər Azərbaycana düşmən mövqeyi ilə yanaşı, öz dövlətlərinə, onun beynəlxalq aləmdəki nüfuzuna da zərbə vurmuş olurlar.

Son zamanlar Prezident cənab İlham Əliyevin apardığı uğurlu və müdrik xarici siyasətin nəticəsində bir sıra dünyəvi dövlətlərinin Azərbaycana qarşı qərəzçilik ab-havası əriməyə başlayır. Belə ki, bir sıra Avropa dövlətləri Azərbaycanın apardığı mübarizənin beynəlxalq hüquqa tam uyğun olduğunu vurğulayıblar.

Fransa Prezidenti Makronun ermənilərin təşkil etdiyi bir tədbirdə Azərbaycan haqqında dediyi fikirləri dinlədikdə Fransanın, nəhayət ki, Azərbaycanın işğala məruz qaldığını dərk edəcəyini düşünürdük. Belə ki, Fransa Sena-

tının qəbul etdiyi bu qərarın ardından Fransanın xarici işlər naziri, dövlət katibi Senatın bu qərarının Fransa hökumətinin siyasətini əks etdirmədiyi haqqında fikir bildirdi.

Əslində, qəbul edilmiş bu qətnamə Azərbaycan üçün heç bir əhəmiyyət kəsb etmir. Fransa ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi öz üzərinə düşən missiyanı yerinə yetirə bilmədi, bitərəflilik mövqeyini qorumadı. Bu səbəbdən Fransanın bu münaqişədə heç bir rolu olmamalıdır. Təcavüzkar bir dövləti və cinayətkar bir qurumu müdafiə etmək onunla bir sırada olmaq anlamına gəlir. Fransanın hakim və ictimai-siyasi dairələri başa düşməlidirlər ki, güclü və iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş Azərbaycanla əməkdaşlıq onlar üçün daha önəmlidir, nəinki yoxsul və rəzələt içində olan bir erməni...

Sədrlik edən. Sağ olun, Kamilə xanım. Elman Nəsirov. Buyurun, Elman müəllim.

E.Nəsirov. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkiləri. Bir qədər öncə çox dəyərli Fəzail müəllimin bir fikrini mən də söyləmək istəyirəm. Dedi ki, əslində, Fransa Senatının atdığı bu addım bütün Qərb demokratiyasının iç üzünü açdı, onun bütün simasını və simasızlığını ortaya qoydu. Əslində, buna təəccüblənmək də lazım deyil. Hələ vaxtı ilə Birləşmiş Ştatların 3-cü prezidenti olmuş, İstiqlaliyyət Bəyannaməsinin müəllifi Tomas Cefferson açıq şəkildə yazırdı ki, Birləşmiş Ştatlarda, eləcə də Qərbdə demokratiya, əslində, iki canavarın və bir quzunun axşam nə yemək məsələsini müzakirə etməsinə bənzəyir. İki canavar əlini qaldırır və səs verir ki, quzu yeyilsin. Bir quzu da əlini qaldırır ki, canavar yeyilsin. Nəticədə ikinin birə nisbəti ilə demokratik şəkildə, formal baxımdan hüquqları pozulmadan canavarlar quzunu yeyirlər. Yəni bütövlükdə, Qərb demokratiyasının mahiyyəti budur. Fransa demokrati-

yasının mahiyyəti budur və biz bunun şahidiyik.

Mənə elə gəlir, inanın ki, 5-ci respublikanı yaradan fransızların milli qəhrəmanı Şarl de Qoll dirilib gəlib Fransanı bu gündə görsəydi, yenidən özünün əbədi məkanına qayıdardı. Onun yaratdığı Fransanın başına bu gün nə oyun açılar. Fransanın Konstitusiyasında aydın şəkildə yazılıb ki, Fransa vahid və bölünməz dövlətdir. 22 regionu, 96 departamenti, 36565 kommunası var. Toxunmaq olmaz, dəymək olmaz, regionlara bölmək olmaz. Bu cür mövqe ilə çıxış edir. Eyni zamanda, “Ağ kitab”ları var. Milli təhlükəsizlik və müdafiə üzrə “Ağ kitab”ında yazılıb ki, əgər Fransanın ərazisinə təzyiq olsa, ərazisi separatizm nəticəsində bölünsə, onda Fransa güc tətbiq etməlidir. Buna qədər, yəni öz ərazi bütövlüyünü qorumaq üçün separatizmə qarşı mübarizə aparır.

Makron separatizmə qarşı mübarizə ilə bağlı yeni bir qanun qəbul edir. 2021-ci ildə həmin o Senatda müzakirə edilməlidir. Fransaya toxunmaq olmaz, Korsika ayrılmalıdır, Korsika əbədi Fransanın tərkibində qalmalıdır. Bu düşüncə ilə yaşayırlar. Bəs onda nədən bizim münaqişəyə münasibətdə belə qərəzli mövqe? Ona görə də cənab Prezident İlham Əliyev çox düzgün, çox dəqiq onların əsl mahiyyətini açdı. Dedi, ilk növbədə durun bir güzgüyə baxın, bir aynaya baxın və görün ki, siz özünüz kimsiniz və mahiyyətiniz nədən ibarətdir.

Ona görə də mən də hörmətli həmkarlarımızın mövqeyinə qatılıram. Hesab edirəm ki, bütün bu sadaladığımız reallıqları nəzərə alıb, bu gün Fransanın ATƏT-in Minsk qrupunda həmsədr olmaq üçün heç bir mənəvi və siyasi haqqı, hüququ yoxdur. Əslində, ən gözəl addım...

Sədrlik edən. Sağ olun. Aqil Abbas. Buyurun, Aqil müəllim.

A.Abbas. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Əvvəla, mən demək istədiklərimi hörmətli Fəzail müəllim dedi və təkrar etmək istəmirəm. Xüsusilə də beynəlxalq təşkilatlarla bağlı. Heç o beynəlxalq təşkilatlar var ki? Mən başqa məsələyə toxunmaq istəyirəm.

Yadınıza düşürsə, – bayaq Anar müəllim bir az mədəni dedi, – o vaxt Şamil Qurbanov dedi, “Jak Şirak qudurub”. Onu elə özümüzkülər, məmurlar infarkt etdi və bizim hamımızın müəllimi, ağsaqqalımız dünyasını dəyişdi. İndi mən qorxuram deyəm, Makron qudurub. Çünki sonra mən də infarkt olmaq istəmirəm. Hələ Ağdama, Şuşaya getmək istəyirəm. Yəni mən sözümlü nəyə gətirirəm?

Burada bayaqdan danışılır, Senat bilmir. Senat bilir, Senat hamısını bilir, nədir. Orada erməni lobbisi yoxdur. Erməni lobbisinin işi deyil, qardaşlar! Fransanın özünün türklərə, Türkiyəyə və Azərbaycana qarşı düşmənçiliyidir. Fransa Çanaqqalada, Liviyada, Suriyada, hər yerdə türklərə məğlub olmasını unuda bilmir, unuda da bilməyəcək. Bu mənada, erməni, erməni, əslində, Fransanın münasibətidir bu. 500 min erməninin səsinə görə deyil. Fransada 3 milyon türk yaşayır, Fransanın statistikasındır.

Bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Bayaقدan hamımız burada deyirik ki, Fransa ATƏT-in Minsk qrupundan çıxmalıdır. Ay qardaş, Prezidentimizə qulaq asın, heç olmasa. Möhtərəm Prezident “gorbagor oldu, getdi”, deyir. Nə ATƏT-in Minsk qrupu? İndi ATƏT-in Minsk qrupu yoxdur. Ermənilər murdar olmağa “çezala” deyir. ATƏT-in Minsk qrupu çezib, çezala olub. İndi Minsk qrupunu Ankara, Moskva və Azərbaycan – Bakı əvəz edir. Minsk qrupu yoxdur daha.

Dağlıq Qarabağ da yoxdur. Bunu Putin də dedi. Qarabağ var. Nə qədər insanın qanı bahasına, şəhidlərin həyatı

bahasına bu torpaqlar azad olunub. O torpağı kim kimə verə bilər ki? İstəyir Fransa demir, nə bilim, Amerika, yaxud da hansısa kərtənkəllər desin. Xeyri yoxdur. Bu torpağı qanımızla almışıq və gedib. Sülh də olacaq. Orada maddə ilə göstəriləcək ki, nə qədər təzminatımızı da alacağıq. 51 milyard. Xeyr, çoxdur, təkcə elə Ağdama 15 milyard ziyan dəyib. Hələ başqa rayonları demirəm. Ona görə də bu ATƏT-in Minsk qrupundan az danışın, siz Həzrət Abbas. Camaat eşidir, qorxur, elə bilir, yenə gəlib başımızın altına yastıq qoyacaqlar. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Vahid Əhmədov. Buyurun, Vahid müəllim.

V.Əhmədov. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Fransa ilə əlaqədar mən keçən Məclisdə öz fikirlərimi bildirmişəm və bəyanatın qəbul edilməsini müsbət qarşılayıram. Bu olmalıdır. Amma digər ciddi bir məsələyə toxunmaq istəyirəm.

Biz 9 ay bundan qabaq “Əmanətlərin tam sığortalanması haqqında” Qanun qəbul etmişik. Dekabrın 4-də bu qanunun müddəti başa çatır. Amma Azərbaycanda hazırda maliyyə ilə əlaqədar çox ciddi məsələlər həyata keçirilir. Xüsusilə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə maliyyəyə çox ciddi ehtiyac olacaq. Orada dövlətlə bərabər özəl şirkətlər, ola bilər, hansısa fiziki şəxslər istifadə edəcəklər. Bundan başqa, ölkədə pandemiya hələlik tüğyan edir, artım kifayət qədər böyükdür. Bütün bunları nəzərə alaraq, mən belə hesab edirəm ki, həmin qanunun qüvvədə olmaq müddətini biz 1 il uzatmalıyıq.

Mənim aldığım məlumata görə, sabah Maliyyə Sabitliyi Şurasının iclası keçirilməlidir. Mən Baş nazir Əli Əsədovdan xahiş edərdim ki, bu məsələyə müsbət yanaşsın və cənab Prezidentə təkliflə çıxsın ki, 1 il müddətinə bu

qanunun müddəti uzadılsın. Çünki bu qanunun müddətinin uzadılmaması indiki vəziyyətdə Azərbaycanın iqtisadiyyatında, xüsusilə bank sistemində çox ciddi problemlər yarada bilər. Bunun qarşısını almaq lazımdır.

Düzdür, bank sistemi ilə əlaqədar bizim özümüzün də müəyyən iradlarımız var. Amma indiki vəziyyətdə biz qalib bir dövlət kimi, heç olmasa, 2 il, 3 il müddətinə bu əraziləri bərpa etməklə məşğul olacağıq. Ona görə də həmin vəsaitlərin kredit formasında bank sistemindən götürülməsinə şərait yaratmalıyıq. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Vahid müəllim, mən Sizin sözünüzü kəsmədim. Ancaq bu məsələ ilə bağlı Siz çıxış etmədiniz. Bizim gündəlikdə olan məsələ ilə bağlı Siz heç nə demədiniz. Mən elə bildim, Siz bununla bağlı söz almısınız. Məlahət İbrahimqızı, buyurun.

M.İbrahimqızı. Çox təşəkkür edirəm. Xanım Sədr, belə bir vacib məsələnin müzakirəsinə vaxt ayırdığınıza görə mən də çalışacağam, təkrarçılıq olmasın. Amma bəzi fikirləri təkrar bölüşmək istəyəcəyəm.

Əvvəlcə biz baxaq görək, bu qətnamə layihəsinə neçə nəfərdən neçə nəfəri səs veribdir. Çox təəssüf ki, Senatın 348 nəfər üzvündən 305-i səs veribdir, tək bir nəfər əleyhinə səs verib. O da ki dostluq qrupunun sədr müavini. Sədrin də mövqeyi məlum deyil. 40 nəfərin isə əksəriyyəti iştirak etməyib. Olanlar da bitərəf dayanıblar. Yəni bu, çox böyük rəqəmdir. 348-dən 305 nəfərin səs verməsi bu, bütövlükdə, hesab edirəm ki, necə deyirlər, Fransa ictimaiyyətinin fikrini ifadə ediblər. Ona görə mən də həmkarlarıma qoşuluram ki, çox sərt müraciət qəbul etməliyik. Əlbəttə, biz Fransaya savaşı elan edəsi deyilik, amma hökumətlərarası münasibətlərdə çox ciddi məsələlər, qərarlar, addımlar atılmalıdır.

Qətnamənin çox narahat və həqiqətən, ürək ağrından bir neçə məqamını mən həmkarlarımla da paylaşmaq istəyirəm. Qətnamədə yazılır ki, Dağlıq Qarabağda guya qadağan olunmuş silahlardan, – daha doğrusu, onlar guya demirlər, – istifadə olunub və bu, hərbi cinayət kimi beynəlxalq istintaqa verilməlidir. Yəni bu, nə qədər ədalətsiz, Azərbaycan xalqına qarşı nə qədər qərəzli mövqedir. Dağlıq Qarabağ ərazisində deyil, Tərtərdə, Gəncədə və bizim digər bölgələrdə qadağan olunmuş silahlardan istifadə olunubdur. Nə üçün bunun adı çəkilmir? Yaxud da ki, erməni mədəniyyəti və dini irsi və xüsusi vurğulayırlar, Fransanın da üzvü olduğu Minsk qrupu çərçivəsində qorunmalıdır. Erməni mədəni və dini irsinin heç biri zərər qədər də korlanmayıbdır, zədələnməyibdir. Əksinə, bu günə qədər son 100 ildə Azərbaycanın istər Ermənistan ərazisində, istərsə də Dağlıq Qarabağ ərazisində 100-dən çox mədəniyyət və dini abidəsi məhv edilibdir.

Möhtərəm Prezidentimiz hər iki məsələ ilə bağlı hətta müharibənin gedişatı vaxtı Makrona telefonda öz fikrini deyib ki, dəlil verin. Bir dəlil də yoxdur.

Nəhayət, qətnamə layihəsində göstərilən bir vacib məqamı demək istəyirəm. Onlarla ölkənin Xocalı soyqırımını tanıdığı halda, sənəddə Sumqayıt və Kirovabad, Gəncə sözü əvəzinə Kirovabad işlədilməsi, həqiqətən də, Azərbaycan xalqının heysiyyətinə toxunmaqdır. Mən də həmkarlarımızın fikirlərini dəstəkləyirəm. Çox ciddi addımlar atılmalıdır və nəhayət, o səs verən senatorlar “persona non grata” elan olunmalıdır ki, bu dərəcədə Azərbaycana qarşı qərəzli mövqe tutublar. ATƏT-in Minsk qrupu üzvlüyündən Fransanın çıxması üçün təcili mexanizmlər tapılmalıdır. Deyilən bütün təklifləri...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Mələhət xanım. Tahir

Rzayev. Tahir müəllim, buyurun.

T.Rzayev. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bu qətnamə birinci dəfə deyil ki, Azərbaycana xəyanəti, riyakarlığı, təxribatı əks etdirir. Son illər Fransada hakimiyyətə gələnlərin, prezident seçilənlərin əksəriyyəti – Jak Şirak da, Sarkozi də, Makron da daimi olaraq ermənipərəst mövqedə olublar. Bu, bir sirr deyil və əlbəttə ki, qəbul olunmuş bu qətnamə də elə siyasətdən, hakimiyyətdə olanların çirkin əməllərindən qaynaqlanır.

Bilirsiniz, bu gün Ermənistanla Fransanı ortaq, çirkin niyyətlər, əməllər birləşdirir. Hər iki dövlət müstəmləkəçidir, hər iki dövlət təcavüzkardır. Burada yoldaşlar da səsləndirdilər, dedilər. Fransa uzun illər 150-dən artıq dünya dövlətini müstəmləkədə saxlayıb, onların qanını sorub. Milyonlarca insanı qazda boğub, suda batırıb, yandırıb, öldürüb, qəsd edib və bu gün demokratiya pərdəsi altında o müstəqil dövlətlərə, kiçik dövlətlərə demokratiya dərsi deyir. Əslində, onlar demokrat deyillər. Demokratlar haqqı, ədaləti dəstəkləyənlərdir. Demokratlar haqqa, ədalətə səs verənlərdir və dövlətlərin, xalqların mənafelərini, hüquqlarını qoruyanlardır. Ancaq bu gün Fransa dövləti, Fransa parlamenti bir qrup erməninin əlində bir əsirə çevrilib. Onların puluna, malına aludə olub və belə çirkin qətnamələr qəbul edirlər. Əlbəttə ki, bu qətnamənin heç bir hüquqi əsası yoxdur və ola da bilməz. Çünki bu, beynəlxalq hüquqa əsaslanmır. ATƏT-in prinsiplərinə ziddir, bir çox beynəlxalq təşkilatların qəbul etdirdikləri qərarlara, qanunlara tamamilə əksdir. Ona görə də, elə bilirəm ki, bizi narahat etsə də, beynəlxalq aləm bu barədə öz səsini ucaltmalıdır, deməlidir.

Əlbəttə ki, mən bir vətəndaş kimi bu qənaətdəyəm ki, bu qətnamə Azərbaycana qarşı bir siyasi təcavüzdür, bir

siyasi əxlaqsızlıqdır, bir siyasi riyakarlıqdır. Çünki parlamentdə oturan hər bir deputat əgər belə bir qətnamə qəbul edirdisə, öz vicdanını, əldə olunan faktları, həqiqəti qarşısına qoymalı və düşünməli idi. Azərbaycanın 20 faiz ərazisi 30 il erməni əsarətində olub, erməni təcavüzünə məruz qalıb və belə bir qətnamənin qəbul olunması, əlbəttə ki, Fransa deputatlarına şan-şöhrət gətirmir, onlara rəğbət qazandırmır. Əslində, Fransanın özünün o demokratik imici ki var, – o, əlbəttə, yox idi, – ona bir xələmdir, bir zərbədir. Sözsüz ki, həmkarlarımızın dedikləri təkliflərə mən də tərəfdaram ki, tezliklə bu məsələyə...

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Sahib Aliyev. Sahib müəllim, buyurun.

S.Aliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, dəyərli həmkarlar! Mən bir az tarixə ekskursiya etmək istəyirəm. 1981-ci ildə Parisdəki Türkiyə Səfirliyinə 4 erməni terrorçusunun basqını olandan sonra həmin terrorçuların başında duran Monte Melkonyan oradan buraxıldı. 1982-ci ildə ASALA ilə Fransa hökuməti arasında gizli bir anlaşma var idi ki, erməni terrorçuları Fransanın bütün aeroportlarından istədikləri şəkildə, nəzarətsiz istifadə edə bilirlər. Nəticədə nə baş verdi? 1983-cü ildə Parisin Orli aeroportunda həmin ASALA növbəti bir terror aktı törətdi və nəticədə orada həlak olan 8 nəfərdən 6-sı məhz Fransa vətəndaşı idi.

Bunu ona görə xatırladıram ki, Fransa Senatının bu qərarı yenidən erməni terrorunu, erməni faşizmini, erməni revanşist qüvvələrini terrora, qarşıdurmaya cəhd etdirməkdir. Həmkarlarım dedilər, bilirsiniz, Fransa Senatının bu hərəkəti göstərir ki, Fransa cəmiyyətinin hər 5 nəfərdən 4-nün Fransa siyasi elitesinə güvənməməsinin arxasında nə durur. Bu, həm geosiyasi, həm də siyasi möhtəkirlkdir.

Fransa Senatının bu hərəkəti ilk baxışda məhz Makronun özünə qarşıdır. Çünki Makron erməni diasporundan istifadə edərək 2022-ci ildə keçiriləcək seçkilərə hazırlaşdı. İndi ona rəqib kimi çıxış edən başqa bir siyasətçi Retayo yenə də həmin kartdan ona qarşı faydalanmaq istədi və belə bir sənəd ortaya çıxdı. Yəni Makronun özünü pis vəziyyətdə qoymaq üçün. Buradan da görünür ki, ermənilərdən bunlar, sadəcə, geosiyasi yox, həm də siyasi alət kimi istifadə edirlər və bu, təbii, təəssüf doğurur.

Bilirsiniz, az öncə qeyd olundu, bu qətnamə başdan-ayağa qərəzdir. Qərəz varsa, artıq bu, kiçiklikdən xəbər verir. Fransanın böyük keçmişi ola bilər, Fransanın böyük iqtisadi potensialı ola bilər. Amma Fransanın bu hərəkəti onun cılızlığından və qərəzliliyindən xəbər verir. Fransanın bu hərəkəti onun acizliyindən xəbər verir. Çünki BMT Təhlükəsizlik Şurasında, Avropa Birliyində, ATƏT-də məhz ermənilərə havadarlıq və işğal dəstəkləyən bir neçə qətnaməni keçirdə bilmədi, öz istəyini keçirdə bilmədi, nəticədə, sadəcə, Fransa Senatında buna nail oldu. Bir daha deyirəm, bu, məhz Fransanın Ermənistanla eyni səviyyədə olduğunun göstəricisidir.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qüdrət Həsənzadə. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənzadə. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Mən imkan yaratdığınıza görə öz minnətdarlığımı bildirirəm. Bu gün burada deputat həmkarlarım, hesab edirəm ki, Fransa Senatının qəbul etdiyi qətnamənin nədən qaynaqlandığı barədə kifayət qədər ətraflı məlumat verdilər. Mən də bir neçə məsələyə diqqət yetirmək istəyirəm.

Vaxtı ilə hələ mərhum Prezident Heydər Əliyev Fransanın Minsk qrupunun həmsədri olmasına kəskin etiraz edirdi. O zaman Fransa hökuməti təkidlə bizi inandıрмаğa

çalışdı və söz verdi ki, onlar neytral, ədalətli olacaqlar. Azərbaycan da həmin dövrdə indiki qədər güclü deyildi, ona görə də biz Fransanın həmsədrliyini qəbul etdik. Amma çox təəssüf ki, onlar öz sözlərini tutmadılar. Mən də fikirləşirəm ki, həmkarlarım qeyd etdi, bu, ilk növbədə, həm Fransadakı siyasi korrupsiyadan, – orada çox zəngin erməni diasporası var, – həm də cəmiyyətdəki islamofobiyadan qaynaqlanır. Biz bilirik ki, Fransa cəmiyyəti içəridən dağılır, çürüyür, orada ciddi sosial problemlər var. Fransa Hökuməti “sarı jiletliilər” aksiyasını dayandıra bilmir, onun qarşısını ala bilmir və müvafiq islahatlarla əhalini sakitləşdirmək imkanında deyil. Ona görə həm də cəmiyyətin diqqətini daxili problemlərdən yayındırmaq istəyir.

Burada həm də bir qısqanclıq məsələsi var. Biz bilirik ki, münafişə başlayanda Fransa Prezidenti dəfələrlə Rusiya Prezidentinə zəng etdi, xahiş etdi, yalvardı ki, o, müdaxilə etsin və Azərbaycanın öz torpaqlarını işğaldan azad etməsinə imkan verməsin. Amma Rusiya Prezidenti bəyan etdi ki, hərbi əməliyyatlar Azərbaycanın əraziləri çərçivəsində gedir, ona görə də biz müdaxilə edə bilmərik. Türkiyənin də müstəqil siyasət yeritməsi və Şərqi Aralıq dənizində öz dövlət maraqlarını qətiyyətlə qoruması Fransanı həddindən artıq qıcıqlandırır. Ona görə də bu qətnamə Rusiya və Türkiyəyə münasibətdə olan o hikkədən və dediyim kimi, qəzəbdən, islamofobiyadan və siyasi korrupsiyadan doğub.

Ona görə də hesab edirəm ki, biz Senatın bu qərarını Azərbaycana münasibətdə düşmənçilik aktı kimi qeyd etməliyik və Senat ilə bütün əlaqələri kəsməliyik. Burada həmkarlarım tərəfindən qeyd olunduğu kimi, səfirimizi də məsləhətləşmək üçün geri çağırmaalıyıq. Bu, həm də digərlərinə dərs olmalıdır. Ümumiyyətlə, cənab Prezident də bu

məsələyə vaxtı ilə öz münasibətini bildirib ki, hər hansı bir dövlət cəsarət edib Dağlıq Qarabağdakı qondarma rejimi tanıyacağı təqdirdə 10 dəqiqədən sonra həmin dövlətlə bütün əlaqələr – iqtisadi, siyasi, diplomatik əlaqələr dayandırılacaq. Bu da hər kəsə bir mesaj olmalıdır. Ona görə mən də Fransa Senatına qarşı kəskin qətnamə layihəsinə səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim. Aydın Mirzəzadə. Buyurun, Aydın müəllim.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm. Deputat həmkarlarımızın Fransa Senatının qərəzli qətnaməsi ilə bağlı fikirlərini tamamilə bölüşürəm və dünən Prezidentin köməkçisinin həmin qətnaməni bir kağız parçası adlandırması fikrini indi düzgün hesab edirəm.

Fransa Senatının, yaxud hansı isə bir ölkə parlamentinin Azərbaycana qarşı bir qərəzli mövqeyi Azərbaycan üçün heç bir əhəmiyyət daşımır. Azərbaycan işğalda olan torpaqlarını işğaldan azad edib, həmin bölgələrdə təhlükələrə baxmayaraq, Azərbaycanın Prezidenti öz xanımı ilə birlikdə səfər edib, orada Azərbaycan bayrağını qaldırıb. Əsas məsələ budur və bizi bu gün həmin yoldan heç kəs qaytara bilməz.

Fransa Senatının qətnaməsini mən, ilk növbədə, Fransa üçün böyük bir təhlükə hesab edirəm. Bu, Fransanın orta əsrlər təfəkkürünə qayıtması, dünyanın siyasi xəritəsini yenidən çəkməyə bir çağırışdır. Bu, Fransanın tarixi şəxsiyyəti Janna Darkın fəaliyyətinə yenidən baxışdır. Əgər Senatın fəlsəfəsi ilə yanaşsaq, Janna Dark çox böyük səhv edib ki, Fransa ərazisini işğaldan azad edib. Fransa yəqin çox böyük səhv edib ki, de Qoll kimi böyük bir şəxsiyyət İkinci Dünya müharibəsindən sonra beşinci respublika yaratdı. Gərək de Qoll elə etməyəydi, indiki fransız si-

yasətçilərinin hərəkətini görə biləydi. Bu, böyük bir təhlükədir. Bu, xəritənin yenidən çəkilməsidir. Bu, yenidən müharibələrin – III, IV dünya müharibələrinin olması üçün bir revanşdır. Bu məntiqlə gərək Fransa onda Şotlandiyanın müstəqilliyin tanıya. Mən təəccüb edirəm, indiyə qədər Kataloniyanın müstəqilliyini niyə tanımayıbdır? Axı onlar da müstəqillik elan etmişdilər. Yəqin növbədə Kvebekdir, Kanadanın əyaləti. Bir sözlə, bu çağırış təhlükəlidir. Bu çağırış dünya təhlükəsizlik sistemini yenidən qurmağa bir cəhddir. Bu, Fransanın BMT Təhlükəsizlik Şurasında indiyə qədər apardığı dünyada təhlükəsizlik sistemini qorumağa yönələn siyasətini təftiş etmək cəhdidir.

Çox təəssüf ki, dünyaya Viktor Hüqo kimi böyük bir şəxsiyyət vermiş bir cəmiyyət bu gün bir qrup siyasətçinin əlində qalıb. Eyni zamanda, Fransa hökuməti bildirir ki, o, Senatın qərarını dəstəkləmir. Hesab edirəm ki, Fransa Prezidenti Emmanuel Makron Dağlıq Qarabağ məsələsində səhv mövqə tutanda artıq 300-ə qədər senatorun bu gün çox səhv bir mövqə tutmasına bir rəvac verdi. Onlara bir siyasi dəstək vermiş oldu və hesab edirəm ki, bu, Fransa xalqının mövqeyi deyil. Bu, ilk növbədə, siyasətbazların mövqeyidir. Bu dünyanı yenidən...

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Razi Nurullayev.

R.Nurullayev. Hörmətli Sahibə xanım, çıxışım müxalifətdə olan partiya sədri kimi mövqeyimdir. Dövlət vəzifəm yox, hökumətdə təmsil olunmuram və bəzi məsələləri daha açıq deyə bilərəm.

Ermənilər çıxdıqları əraziləri həyasızcasına yandırdı, dağıtdı, meşələri doğrayıb apardı, hər tərəfi minaladı. Biz isə ölkəmizə qarşı edilən güclü beynəlxalq təzyiqlər qarşısında dözümlü göstərməyə məcbur edirik. Hərçənd ki, təcavüzə məruz qalan da, meşələri qırılan da, şəhər və

kəndləri xarabazara çevrilən də, köçkünləri min əziyyət yaşayan da bizik. Üzümü BMT-yə, bütün dünya ölkələrinə tutaraq ritorik suallar verirəm, yalnız ritorik. Evi yandırılan, qəbirləri təhqir edilən, məscidlərində donuz görün, dini hisləri təhqir edilən, ailə üzvünü itirən xalqın ermənilərlə birgə yaşamasına Fransa hansı töhfəni verir? Erməniləri yeni müharibəyə sövq edən Fransa və ona bənzər ölkələr separatçı ermənilərin ağzına sümük atır. Belə halda biz necə birgə yaşayaq, ay Senat üzvləri? Ermənilər Marsel şəhərini Marçax elan edib ikinci erməni dövləti yaratsalar xoşunuza gələr? Öz torpağında 27 il əzab-əziyyət içində yaşayan, qoyub çıxdıqları şəhər və kəndləri xarabalıq görün köçkün ailələrə ermənilərlə birgə yaşamaq mesajını beləmi verirsiniz? Sizin qəbul etdiyiniz qərəzli qətnamə müharibəyə təhrikdir. Əgər sizin üçün 27 il BMT-nin ölkəmizin xeyrinə olan 4 qətnaməsi mənə daşımayıbsa, sizin qətnamə bizim üçün kağız parçası, onu da cırıb atdıq zibil qutusuna.

Bu gün Xankəndidə və ətrafında yaşayan ermənilər arasında çoxlu müharibə caniləri var. Millətimize qarşı etnik təmizləmə siyasəti həyata keçirmiş yaramazlar var. Hərbi cinayətlərə çağırış edənlər, evləri yandıranlar, meşəni qıranlar və mina basdıranlar var. Araik Arutunyan necə bizim torpaqlarda yaşaya bilər? Canilərin və separatçıların bizim torpaqlarımızda yalnız bir məkanda yaşayış hüququ var. O da həbsxanalarımızdır. Yerdə qalanlar isə Azərbaycan pasportunu alsın, üçrəngli bayrağı öpsün və qanunlara tabe olaraq tərəfini seçsin. Qarşı çıxanlara isə ən sərt miqrasiya qanunları tətbiq edilməlidir.

Fransa Senatının qətnaməsini pisləyirəm. Bu qərara səs verən hər bir Senat üzvünü şiddətlə qınayıram. Bu tip addımlar dünyada separatizmə yol açır. Fransa hökumətinin

bu qətnaməni rədd edəcəyinə inanıram. Yaşasın birliyimiz! Qarabağ Azərbaycandır!

Sədrlik edən. Sağ olun, Razi müəllim. Hörmətli həmkarlar, düşünürəm ki, biz məsələni kifayət qədər müzakirə etdik və komissiyanın da bəyanatı, mətn hazırdır. Elə deyilmi, Səfa müəllim?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Hazırdır. Bəyanatı oxumaq üçün mən hörmətli həmkarımız Cavanşir Feyziyevə söz vermək istəyirəm. Cavanşir müəllim, xahiş edirəm, bura buyurun.

C.Feyziyev. Hörmətli həmkarlarım, müzakirələrdə səsləndirilmiş təkliflər ümumiləşdirilməklə bəyanatın aşağıdakı mətni tərtib olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Bəyanatı.

Fransada fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı türkofob və islamofob siyasi dairələrin və erməni etnik qruplarının təhriki ilə Fransa Respublikası Senatının 2020-ci il noyabrın 25-də qəbul etdiyi qətnamə ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi aşağıdakıları bəyan edir:

Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan Respublikasının 1988–1994-cü illərdə işğal edilmiş ərazilərində qeyri-qanuni yaradılan və heç bir dövlət tərəfindən tanınmayan “Dağlıq Qarabağ respublikası” adlı oyuncaq qurumun mövcudluğuna 2020-ci ilin noyabr ayında son qoyulmuşdur;

Fransa Senatı tərəfindən bu oyuncaq qurumun tanınması zərurətinin irəli sürülməsi Fransa Hökumətini beynəlxalq hüququn əsas norma və prinsiplərini pozmağa təhrik etmək cəhdidir;

Fransa Senatının bu addımı Fransa Respublikasının Avropa İttifaqının xarici və təhlükəsizlik siyasəti üzrə qlobal strategiyası, o cümlədən Avropa İttifaqı Şurasının dövlətlərin ərazi bütövlüyü barədə 2016-cı ildən bəri ardıcıl ola-

raq qəbul etdiyi sənədlər çərçivəsində üzərinə götürdüyü öhdəliklərlə bir araya sığmır;

Sözündən qətnamənin müddəalarının həyata keçirilməsi Avropa İttifaqına və onun Şərq Tərəfdaşlığı proqramına sarsıdıcı zərbə vurmaq potensialı daşıyır;

Cənubi Qafqazın və bütövlükdə Avropanın təhlükəsizliyi üçün təhdid törətmiş Ermənistan–Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin 30 ilə yaxın bir müddətdə həll edilməməsinin əsas səbəblərindən biri sülh danışıqlarında beynəlxalq vasitəçi rolunu oynamış dövlətlərin, xüsusən Fransanın təcavüzkarı öz adı ilə çağırılmaması, işğalçı ilə işğala məruz qalan arasında fərq qoymaması olmuşdur;

Cənubi Qafqaz regionunda qeyri-sabitliyin davam etməsində maraqlı olan xarici qüvvələrin dəstəyindən cəsarətlənən, sülh danışıqlarını birdəfəlik pozmaq və Azərbaycan torpaqlarının işğalını legitimləşdirmək istəyən Ermənistan 2020-ci il sentyabrın 27-də Azərbaycana qarşı növbəti təxribata əl atmış, lakin BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə əsasən özünümüdafiə hüququndan istifadə edən Azərbaycanın həyata keçirdiyi 44 günlük əks-hücum əməliyyatı təcavüzkar Ermənistanı sülhə məcbur etmişdir;

Fransa Senatının qətnaməsində Azərbaycan tərəfindən əks-hücum əməliyyatında Türkiyə silahlı qüvvələrinin iştirak etdiyinə və Yaxın Şərqi bəzi münaqişəli bölgələrindən muzdluların Ermənistana qarşı istifadə olunduğuna, Dağlıq Qarabağda mülki əhaliyə qarşı müharibə cinayətləri törədildiyinə dair əsassız və saxta iddialar irəli sürülmüş, lakin bu iddialarla bağlı heç bir dəlil göstərilməmişdir;

Bununla belə, Ermənistan tərəfindən xarici ölkələrdən, o cümlədən Fransadan şovinist, irqçi və terrorçu muzdlu dəstələrin müharibə zonasına gətirilərək Azərbaycana qarşı istifadə edildiyinə, Azərbaycanın hərbi əməliyyatlar

zonasından uzaqda yerləşən yaşayış məntəqələrində dinc əhaliyə və mülki obyektlərə qarşı ağır müharibə cinayətləri törədildiyinə dair təkzibedilməz faktlar mövcuddur;

Ermənistan silahlı qüvvələri 1992–1994-cü illərdə Azərbaycanla qarşı işğalçılıq müharibəsinin gedişində də dinc azərbaycanlılara qarşı bir sıra qətlialmlar, o cümlədən XX əsrin ən dəhşətli faciələrindən biri olan Xocalı soyqırımını törətmişlər;

Özünü insan hüquqlarına və demokratik dəyərlərə hörmətini “nümunəsi” sayan Fransa Respublikası dinc azərbaycanlılara qarşı bu cinayətlər qarşısında səssiz qalmağa üstünlük vermişdir;

Müstəmləkə hakimiyyəti dövründə Fransa silahlı qüvvələri etnik və dini mənsubiyyətinə görə yüz minlərcə dinc sakini kütləvi surətdə qətlə yetirmişlər. Törədilmiş soyqırım cinayətləri Fransanın siyasi tarixində silinməsi mümkün olmayan qara bir ləkədir;

2020-ci il noyabrın 10-da Azərbaycan, Rusiya prezidentlərinin və Ermənistan baş nazirinin imzaladıqları üçtərəfli bəyanat 30 ildən artıq davam edən Ermənistan–Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə, Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoymuş, Cənubi Qafqaz bölgəsinin gələcək inkişafına yol açmışdır;

Bu üçtərəfli bəyanat beynəlxalq hüquq normalarının və prinsiplərinin üstünlüyünü bərqərar etmiş, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi və Fransa Respublikasının özünün də dəstəklədiyi 822, 853, 874 və 884 nömrəli qətnamələrin, BMT Baş Məclisinin 2008-ci ildə qəbul etdiyi 62/243 nömrəli qətnamənin, eləcə də Avropa İttifaqının və Avropa Parlamentinin, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının, İslam Əməkdaşlığı Təşkilatının, Qoşulmama Hərəkatının, Avropa İnsan Haqları

Məhkəməsinin və digər mötəbər beynəlxalq qurumların ayrı-ayrı illərdə qəbul etdikləri sənədlərin icrasını təmin etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Cənubi Qafqaz bölgəsində Azərbaycanın hərtərəfli söyləri nəticəsində yaradılmış yeni reallıqların bütün beynəlxalq təşkilatlar və dövlətlər, o cümlədən Fransa Respublikası tərəfindən qəbul edilməli olduğunu vurğulayır, bu reallıqların bölgədə nüfuz sahibi olan Rusiya və Türkiyə tərəfindən dəstəkləndiyini və Ermənistan tərəfindən də qəbul edildiyini xatırladır və yuxarıda şərh edilənləri nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Hökumətinə aşağıdakılarla bağlı çağırış edir:

1. Son günlərdə tutduğu mövqə və verdiyi bəyanatlar ilə bitərəfliyini şübhə altına qoyan Fransa Respublikasının ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrliyindən geri çağırılması üçün ATƏT-in rəhbərliyinə müraciət edilsin;

2. Azərbaycan Respublikası ilə Fransa Respublikası arasında mövcud olan siyasi münasibətlərə yenidən baxılsın;

3. Azərbaycan Respublikası ilə Fransa Respublikası arasında mövcud olan iqtisadi əlaqələr dərinlən təhlil edilərək, müvafiq tədbirlər görülsün.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Cavanşir müəllim. Hörmətli həmkarlar, necə baxırsınız, Bəyanatı səsə qoya bilərikmi?

Yerdən. (Eşidilmir.)

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Buyurun, münasibət bildirin Bəyanata.

Səsvermənin nəticələri

(saat 12.35 dəq.)

Lehinə	76
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi
İştirak edir
Nəticə: Yetərsay yoxdur

0
76

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin növbəti məsələsinə keçirik. Gündəliyin 2-ci məsələsi yeni orden və medalların təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, gündəliyin 3-cü məsələsi isə “Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı” adının təsis edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Bu qanun layihələri mahiyyətcə bir-birinə yaxındır. Ona görə də mən təklif edirəm ki, hörmətli Əli müəllim hər iki layihə barəsində ümumi bir məlumat versin. Buyurun.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Bütün xarici təhdidlərə baxmayaraq, Azərbaycan Vətən Müharibəsində qələbəsini qeyd edir və indi bizim həyatımızda baş verən mühüm hadisələrdən biri də Vətən Müharibəsində qələbə münasibəti ilə yeni orden və medalların təsis olunmasıdır.

Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. Bilirsiniz ki, ikinci oxunuş zamanı millət vəkilləri qanun layihəsi ilə bağlı bir sıra təkliflərlə çıxış etdilər. Məlumat üçün qeyd edirəm ki, biz komitə olaraq, o cümlədən mən şəxsən bütün o müraciət və təklifləri olan hörmətli həmkarlarımızla həm fərdi qaydada, həm işçi qrupunda müzakirə aparmışıq.

Onu deyə bilərəm ki, bu təkliflər 3 istiqamətdə idi. Birincisi, orden və medallarla bağlı bizim qanuna aid olma-

yan digər təkliflər. Yəni o təkliflər ki bu qanunun predmeti deyil, daha çox digər qanunlarda əlavə və dəyişikliklərin olması, hansısa güzəştlərin verilməsi ilə bağlı idi. Eyni zamanda, həmin o təkliflər cənab Prezidentin fərmanı və yaxud Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə tənzimlənə bilər. Ona görə təklif etdik ki, həmin müraciət və təklifləri aidiyyəti üzrə ünvanlaya bilərlər.

İkinci qəbildən olan təkliflər yeni fəxri adların və yeni ordenlərin təsis olunması ilə bağlı təkliflər idi. Bunlar isə ancaq gələcək müzakirələrin predmeti ola bilər. Bu təkliflər də qanunvericilik təşəbbüsünün subyektinə çatdırılmışdır.

Nəhayət, üçüncü növ təkliflər bizim bu qanun layihəsi ilə bağlı müxtəlif növ təkliflər idi. Orden və medalların düzülüşü, güzəştlərlə bağlı, bu qəbildən olan təkliflər idi. Mən detallarla sizin vaxtınızı almaq istəmirəm. Biz öz arqumentlərimizi səsləndirdik. Amma bununla yanaşı, həmkarlarımin təklif və arqumentlərini də qanunun müəllifinə, qanunvericilik təşəbbüsü subyektinə çatdırdıq. Amma məqsədəmüvafiq hesab edilməmişdir. Məhz buna görə də mən burada yenidən detallı müzakirə açmaq və vaxtınızı almaq istəmirəm. Hesab edirəm ki, həqiqətən də, Vətən Müharibəsində qələbə münasibəti ilə təqdim olunan orden və medallar cənab Prezident tərəfindən özünün çıxışında da qeyd olunduğu kimi, Azərbaycanın orden və medal yaradıcılığına, qanunvericiliyinə çox ciddi, yeni bir töhfədir. Azərbaycan dövlətçiliyinin müharibə, hərbi atributlarını, Qarabağ atributlarını özündə əks etdirir və üçüncü oxunuşda bu layihələrə səs verməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Əli müəllim, çox sağ olun. 2 nəfər yazılan var. Fəzail müəllim, Sizin sualınız var? Buyurun.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli Əli müəllim, təbii ki, təklif etmiş olduğunuz qa-

nun layihəsinə məmnuniyyətlə səs verəcəyik. Mən də hörmətli həmkarlarımla bərabər olacağam. Mənim sualım Sizədir ki, bəlli olduğu kimi, müharibə dövründə Azərbaycanın 3 şəhəri böyük qəhrəmanlıq nümayiş etdirdi. Tərtər, Gəncə və Bərdə. Faktiki olaraq, təkcə bu şəhərlərin binaları yerlə yeksan edilmədi. Əslində, ermənilər qarşılarına qoyduqları məqsədə nail ola bilmədilər. Orada yaşayan soydaşlarımız böyük iradə, böyük əzmkarlıq nümayiş etdirərək sona qədər öz evlərində, öz yaşayış məskənlərində, şəhərlərində qaldılar. Yəni o insanların iradəsinin ifadəsi olaraq həmin şəhərlərə hansısa bir adın verilməsi mümkündürmü? Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Əli müəllim, buyurun, cavab verin.

Ə.Hüseynli. Sahibə xanım, mən məhz ona görə çıxışında söylədim ki, bizim bu qanunun predmeti olmayan digər məsələlərə baxılır, onların bir hissəsi, ola bilsin, qanunvericiliklə həll olunsun. Amma bir hissəsi ancaq hökumət qərarı, cənab Prezidentin fərmanı ilə. Ona görə bir daha söyləmək istəyirəm, bu fikirlərinizi, təkliflərinizi qanunvericilik təşəbbüsü subyektinə çatdırmışıq.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Qüdrət Həsənzadə. Buyurun, Qüdrət müəllim.

Q.Həsənzadə. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Doğrudan da, bu gün biz qanun layihələrini üçüncü oxunuşda qəbul edirik. Yəqin ki, cənab Prezident bunu imzalayandan sonra tezliklə Vətən Müharibəsində qalib gəlmiş əsgər və zabitlərimiz təltif olunacaqlar. Amma xalqımızdan bir sifariş də var ki, bu möhtəşəm qələbə münasibəti ilə həm də Milli Məclis bir amnistiya aktı qəbul etsin. Mən hesab edirəm ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə bu istiqamətdə məsləhətləşmələr aparılmasına dəyər.

İkinci bir məsələ. Sahibə xanım, bu da elə bu məsələ

ilə, Vətən Müharibəsi ilə bağlıdır. Bu, onunla əlaqədardır ki, Fransa və Fransa kimi ölkələrdə internet, televiziya vasitəsi ilə bu tipli təbliğat aparılır ki, Rusiya sülhməramlılarının Azərbaycana gəlməsinin heç bir hüquqi əsası yoxdur. Mən mətbuatda bununla bağlı açıqlama vermişdim və söyləmişdim ki, “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin xarici ölkələrdə sülhməramlı əməliyyatlarda iştirakı haqqında” Qanunun 4-cü maddəsinə görə, Azərbaycan Respublikası xarici ölkələri sülhməramlı əməliyyatlar üçün Azərbaycana dəvət edə bilər. Bununla bağlı həm ayrı-ayrı dövlətlərə müraciət edə bilər, həm də beynəlxalq təşkilatlara. Həm də bizim 2010-cu ildə qəbul olunmuş Hərbi doktrinaya görə hərbi-siyasi vəziyyət tələb edərsə, yenə də Azərbaycanda xarici hərbi iştiraka icazə verilir. Amma problem burada onun həyata keçirilməsi mexanizminin olmaması ilə bağlıdır.

Ona görə də, Sahibə xanım, mən xahiş edirəm, bizim Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinə tapşırıq verəsiniz ki, bu istiqamətdə biz iş aparaq, orada bunun həyata keçirilməsi mexanizmi öz əksini tapsın. Ya da biz, ümumiyyətlə, Azərbaycan Respublikasında sülhməramlıların iştirakı və hüquqi statusu haqqında ayrıca qanun qəbul edək, yaxud öncə qeyd etdiyim qanunda müvafiq dəyişikliklər edək. Hesab edirəm ki, biz xaricə sülhməramlılar göndərəndə Milli Məclisin icazəsini aldığımız kimi, ölkəyə dəvət olunanda da Milli Məclisin razılığını alaıq. Milli Məclis də Prezidentlə bərabər o məsulyyəti bölüşsün. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Aydın müəllim, ancaq qanun layihəsi haqqında, çünki Qüdrət müəllim kənara çıxdı. Buyurun.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm. Birincisi, hörmətli Əli müəllimin o fikrini dəstəkləyirəm ki, bu mükafatlandırma

sistemi böyük bir töhfədir, təkmilləşdirilmədir. Eyni zamanda, qeyd etmək istəyirəm ki, bu, indiki dövrün xarakteristikasını sənədləşdirmədə çox əhəmiyyətli bir addımdır. Çünki biz bu tarixin içində yaşayırıq, ancaq gələcək nəsillər mükafatlandırma sistemimizlə bugünkü günü hiss etməlidirlər. Bugünkü günün ən yeni tariximizin başladığı bir dövr olduğunu bildirmək istəyirəm.

Bir də, praktiki bir təklifim var. Təklifim ondan ibarətdir ki, gələcəkdə bu mükafatlarla bizim çox sayda əsgərlərimizin, zabitlərimizin, o cümlədən arxa cəbhədə qələbəyə töhfə verənlərin mükafatlandırılması prosesində Milli Məclisin deputatlarının da həmin o mərasimdə iştirak etməsi düzgün olardı. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Aydın müəllim. Hörmətli həmkarlar, indi isə, xahiş edirəm, biz 1-ci qanun layihəsinə, yəni yeni orden və medalların təsis edilməsi haqqında qanun layihəsinin üçüncü oxunuşda qəbul edilməsinə səs verək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.44 dəq.)
Lehinə	73
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	74
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, sizdə necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə, xahiş edirəm, “Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı”

adının təsis edilməsi haqqında qanun layihəsinin üçüncü oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.44 dəq.)
Lehinə	74
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	74
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 4-cü məsələsinə keçirik. 4-cü məsələ “Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin 100 illiyi (1920–2020)” yubileyi medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün, Əli müəllim, yenə də Sizə söz vermək istəyirəm. Buyurun.

Ə.Hüseynli. Hörmətli Sədr, bu məsələ ilə bağlı əlavə təkliflər daxil olmamışdır. Üçüncü oxunuşda səsə qoyulmasını təklif edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Çıxış etmək istəyən yoxdur. Xahiş edirəm, qanun layihəsinin üçüncü oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.45 dəq.)
Lehinə	70
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	71
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, gündəliyin 5-ci məsələsinə keçirik. “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi üçüncü oxunuşda müzakirəyə çıxarılır. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri Sadiq Qurbanova söz vermək istəyirəm. Sadiq müəllim, buyurun.

S.Qurbanov, *Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri.*

Çox təşəkkür edirəm. Dəyərli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri. Müzakirəyə çıxarılan “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, xatırladım ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən qanunvericilik təşəbbüsü ilə təqdim edilmişdir. Milli Məclisin noyabrın 24-də keçirilən iclasında ikinci oxunuşda müzakirə edilmişdir. Müzakirələr zamanı deputat həmkarlarım tərəfindən suallar oldu. Həmin sualları bizim hörmətli deputatlarımızla birlikdə müzakirə etdik. Demək istəyirəm ki, mətnlə bağlı heç bir narahatlıq yoxdur. Qanunun 2021-ci il 1 yanvar və 1 iyul tarixlərindən qüvvəyə minməsi nəzərdə tutulur. Xahiş edirəm, münasibət bildirəsiniz. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Sadiq müəllim. Hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun,

münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.47 dəq.)
Lehinə	70
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	70
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 6-cı məsələsinə keçirik. Bu, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Qanun layihəsini, Əli müəllim, yenə Siz təqdim edəcəksiniz. Buyurun.

Ə.Hüseynli. Hörmətli Sədr, bu layihə ilə bağlı təkliflər daxil olmamışdır. Üçüncü oxunuşda səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Sadiq müəllim, Sizin komitədə də baxılıb. Sözlünüz, əlavəniz yoxdur?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.48 dəq.)
Lehinə	74
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi
İştirak edir
Nəticə: Yetərsay yoxdur

0
74

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin sonuncu, 7-ci məsələsinə keçirik. 7-ci məsələ “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Bunu da qeyd edirəm ki, qanun layihəsində ad dəyişikliyi nəzərdə tutulur. Ona görə də “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanununa uyğun olaraq layihə bir oxunuşda qəbul ediləcək. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi sədrinin müavini Əli Məsimliyə söz vermək istəyirəm. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Məsimli, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi sədrinin müavini.*

Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” Qanunun 26.4-cü maddəsinə təklif olunan bu dəyişikliklə bağlı diqqətinizə təqdim olunan layihə uyğunlaşdırma xarakteri daşıyan layihədir. Bildiyiniz kimi, avtomobil nəqliyyatı ilə sərnişin və yük daşınmasının təhlükəsizliyinə, habelə bu daşımalarda istifadə edilən avtonəqliyyat vasitələrinin istismarına və saxlanılmasına nəzarəti publik hüquqi şəxs statusuna malik olan Bakı Nəqliyyat Agentliyi, habelə aidiyyəti şəhər icra hakimiyyəti orqanlarına tabe olan “Sumqayıt Nəqliyyat” və “Gəncə Nəqliyyat” məhdud məsuliyyətli cəmiyyətləri həyata keçirir. Birinci publik

hüquqi şəxs, ikinci, üçüncü isə məhdud məsuliyyətli cəmiyyətlərdir.

Həmin orqanların publik hüquqi şəxs və məhdud məsuliyyətli cəmiyyətlər olmasını nəzərə alaraq, “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 26.2-ci maddəsində “müvafiq icra hakimiyyəti orqanı” sözlərinin “müvafiq icra hakimiyyətinin müəyyən etdiyi orqan (qurum)” sözləri ilə əvəz olunması təklif olunur. Hörmətli deputat həmkarlarımdan bu dəyişikliyə səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Çıxış etmək istəyən var. Razi Nurullayev. Buyurun.

R.Nurullayev. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, səsvermədən sonra mən çox vacib bir məsələ üçün Sizdən 1 dəqiqə yarım, 2 dəqiqə vaxt istərdim. Burada olan...

Sədrlik edən. Razi müəllim, üzr istəyirəm, hansı səsvermədən sonra?

R.Nurullayev. Söz versəydiniz, çox yaxşı olardı. Çox vacib məsələdir, istəyirəm, bu tribunadan səslənsin ki, diqqəti çəksin. Burada oturan 120 deputatın hamısının ünvanına daxil olan bir məsələdir. Bunu səsləndirmək istəyirəm. Əgər mümkünsə, xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Onda 1 dəqiqə Siz gözləyin, biz səs verək, qanunu qəbul edək, indi baxarıq. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, Əli müəllimin təqdim etdiyi qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri

(saat 12.51 dəq.)

Lehinə	71
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, həmkarımız Razi Nurullayev söz istədi. Razi müəllim, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli Sahibə xanım, təşəkkür edirəm ki, xahişimi nəzərə aldınız. Burada oturan hər bir deputat bilir ki, şəhid ailələri övladlarının adının əbədiləşdirilməsini istəyirlər. Bu, onların haqqıdır. Təbii ki, biz onları qınaya bilmərik. Şəhid övladları valideynləri üçün dünyanın ən qoçaq, qorxmaz və qəhrəman əsgərləridir. Əlbəttə, bütün valideynlər belə düşünür və haqlıdırlar. Amma biz onların istəklərini yerinə yetirə bilməyəndə incik düşür, qəlbləri sınır və davamlı şəkildə bütün instansiyalara məktub yazırlar.

Hörmətli Sədr, elə Sizin də deputatı olduğunuz rayondan, demək olar ki, bütün şəhid ailələrindən oxşar məktublar daxil olacaq. Məsələ burasındadır ki, hər şəhidin adına məktəb, muzey, küçə vermək də mümkün olmur.

Hörmətli Sədr, deputatı olduğum rayondan nə qədər belə məktublar gəlir. Mən hörmətli deputatlarla danışmışam. Demək olar ki, hər bir deputatın adına bu cür məktublar daxil olur.

Hörmətli deputatlar, mən bunları deyirəm və bilirəm ki, sizlər də bunun belə olduğunu düşünürsünüz. Çünki sizlərin hər biri analoji vəziyyətlə üzləşib, köməklik göstərmək isə mümkünsüzdür. İstəyirik, amma necə? Mən bir araşdırma apardım və tapdığım yolu sizinlə bölüşürəm.

Bakıda olan 5 hektarlıq bir ərazidə qəhrəmanlar parkı yaradıla bilər. Şəhidlər Xiyabanımız var və orada konkret olaraq şəhidlərimizin nəşi dəfn edilir. Qəhrəmanlar parkında isə birinci Qarabağ, 2016-cı il aprel və ikinci Qarabağ savaşının Şəhidlər Xiyabanında olmayan şəhidlərinin adları bir-bir ayrı-ayrı lövhələrdə əbədiləşdirilə bilər. Bu park gül-çiçəyə bürünə, səliqəli, əzəmətli bir parka çevrilə bilər. Yalnız bir neçə yerində ancaq kofe və çay üçün məkanlar ayrıla bilər.

Bu parkı elə gözəl qurariq ki, turist axını da olsun. Bu park Şəhidlər Xiyabanı kimi ziyarətgaha çevrilsin və parkın da əsasnaməsi olsun. Dünyada buna bənzər nümunələr çoxdur. Nümunə kimi İsraildə olan “Bahay bağı”nı deyə bilərəm. Yəqin ki, bir çoxunuz orada olub.

Beləliklə, heç bir valideyn narazı qalmasın, qoy, onların şəhid övladlarının adları Bakının ən gözəl parkında əbədiyyətə qovuşsun. Əks halda biz minlərcə müraciətin həllinə nail ola bilmirik və narazılıqlar da böyüməkdə davam edir. Bir şəhidin adı əbədiləşir, o biri şəhid ailəsi isə narazı qalır. Xoş olmayan söhbətlər yaranır. Ümid edirəm ki, bu təklifimə ciddi münasibət ola bilər və həyata keçirilməsi üçün əməli addımlar da atılacaqdır.

Deputat həmkarlarımdan da dəstək istəyirəm. Mən bilirəm ki, biz bunu həll edə bilmərik. Mən bunu bir siyasi partiya sədri olaraq da Nazirlər Kabinetinə göndərəcəyəm. Sadəcə olaraq, buradan səsəndirmək istədim ki, bu məsələnin nə qədər vacib və əhəmiyyətli olduğu da, hörmətli Sədr, həm Sizin, həm də burada olan deputatların nəzərində olsun. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım.

Sədrlik edən. Sağ olun, Razi müəllim. Siz vacib məsələ dediniz, mən deyərdim ki, bu, çox həssas məsələdir. Əli müəllim söz istəyir. Buyurun, Əli müəllim.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Razi müəllim bu məsələ ilə bağlı da bizim görüş zamanı təklifləri səsləndirmişdi. Təbii ki, bu təkliflər də, Razi müəllim, çatdırılıb. Birmənalı onu bir daha bizim ictimaiyyət üçün qeyd etmək istəyirəm. Həm şəhid adları ilə bağlı, həm yaralılarla bağlı, ümumiyyətlə, Azərbaycan Ordusunun əsgər və zabitləri ilə bağlı bütün məsələlər Ali Baş Komandan cənab Prezidentin nəzərində və diqqətindədir. Heç kim bu diqqətdən kənar da deyil. Bütün bu məsələlərə ən yüksək səviyyədə dəyər verilir, bundan sonra da veriləcəkdir. Təbii ki, burada əgər nə zamansa qanunvericiliklə bağlı nə isə etməyə ehtiyac olsa, onları da parlament edəcək.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Həqiqətən də, burada səslənən hər bir fikir, təbii ki, lazımi yerlərə çatdırılır. Bu məsələ də nəzərdə olacaq.

Hörmətli həmkarlar, bununla da bizim iclasımız başa çatır. Mən hamıya təşəkkür edirəm. Növbəti iclasın vaxtı haqqında sizə məlumat veriləcək. Sağ olun.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

26 noyabr 2020-ci il

Sadiq Qurbanov. Mən də Fransa Senatının Dağlıq Qarabağla bağlı bədnam qətnamə layihəsini qəbul etməsini qəzəblə pisləyir, bunu siyasi korrupsiya kimi dəyərləndirirəm.

Heç şübhəsiz ki, 10 noyabrda Azərbaycan, Rusiya prezidentlərinin və Ermənistanın baş nazirinin imzaladıqları razılaşdırma sənədi Azərbaycanın böyük qələbəsinin təsdiqidir. 44 günlük müharibədə Azərbaycan həm hərbi meydanında, həm də diplomatiya və informasiya meydanında vuruşdu, çoxlarına çox şeyi anladı. Fransa yaxşı başa düşür ki, Cənubi Qafqaz regionunda yaranmış yeni situasiya bu dövlətin regionda nüfuzunun itirilməsi deməkdir. Deməli, onları narahat edən insanların, xalqların taleyi deyil, öz dövlət maraqlarıdır. Onlar gözəl anlayırlar ki, Rusiya əvvəlki kimi prosesdə aktiv şəkildə iştirak edir, bu dövlətin regionda boşalan yerini isə Rusiya ilə yeni xoşməramlı münasibət qurmaqda maraqlı olan qardaş Türkiyə təkbaşına doldurub. Bu, dünyanı idarə etmək üçün liderlik savaşıdır çox acı məğlubiyyətdir. Fransanı qıcıqlandıran əsas faktor da məhz bu reallıqdır.

Bu bədnam qətnamədə Azərbaycan və Türkiyə ilə bağlı dilə gətirilən əsassız iddiaları bütövlükdə rədd edirəm. Fransa Senatının bu qərarı tərəfsiz olması gərəkən ATƏT-in Minsk qrupunun fəaliyyətinin bu günədək məsələnin niyə həllini tapa bilmədiyinin, necə tərəfli olduğunun açıq nümayişidir.

Fransa tarixinin tarixin yaddaşından silinməyən bir ne-

çə məqamını xatırlatmaq istəyirəm. Fransanın müharibə cinayətlərinin tarixi çox qədim, coğrafiyası isə olduqca genişdir. Məsləhət görərdim ki, separatçı erməniləri və işğalçı Ermənistanı dəstəkləyən fransız Senatı, ilk növbədə, bu əməllərə siyasi qiymət versinlər. XVI əsrdən müstəmləkəçilik siyasəti yürüdən Fransanın II Dünya müharibəsindən əvvəl işğal etdiyi ərazilər 13,5 milyon kvadrat kilometr olub. Öz ərazisindən 20 dəfə böyük bir coğrafiyada talançılıq və qətlər törədən bu dövlətin imperiya təfəkkürü hələ də qalır, yeri düşən kimi özünü büruzə verir.

Təsadüfi deyil ki, indiyədək Afrika qitəsi ölkələrində baş vermiş hərbi çevrilişlərin 70 faizi fransızların təsiri altında olan dövlətlərin payına düşür. Fransa müstəmləkədə saxladığı bütün ölkələrin hamısına səfalət və faciə gətirib. Belə ki, Afrika ölkələrində müstəqillik uğrunda gedən müharibələrdə 2 milyondan çox insan həlak olub. Təkcə Əlcəzairdə fransız ordusu 1 milyondan çox insanı qətlə yetirib. Fransanın daha bir qanlı izi Ruandadır. 1994-cü ildə fransızlar bu ölkədə “təhlükəsiz zona yaratmaq” adı altında hərbi əməliyyat həyata keçiriblər. Bundan cəsarətlənən digər yerli münafişlər tərəfinin də iştirakı ilə tutsi qəbiləsinin 800 mindən çox üzvü qətlə yetirilib. Bundan başqa, Fransa qoşunlarının Çadda keçirdikləri “Epervier”, Fildişi Sahilində “Licorne” hərbi əməliyyatları da çox sayda insan tələfatı ilə nəticələnib. 2011-ci ildə isə mülki insanları qorumaq bəhanəsi ilə Liviyada keçirilən “Harmattan” və iki il sonra Malidəki “Serval” hərbi əməliyyatları da böyük dağıntılar və qətlərə səbəb olub.

Bu kontekstdə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdəğanın bu cür qaranlıq tarixə malik olan Fransanın qondarma “erməni soyqırımını” ittihamlarına cavabını xatırlatmaq

yerinə düşər: “Erməni məsələsi və terrorla mübarizə adı altında Türkiyəyə insan haqları və demokratiya dərsi verənlərin qanlı keçmişi olduğunu görürük. İyirmi beş il əvvəl Ruandada 800 min insanı qətlə yetirənlərin kimlər olduğu aşkardır. Əlcəzairdə yüz minlərcə insanı qətlə yetirən və soyqırımı törədən də Fransadır”.

Bütün bunları nəzərə alaraq, Milli Məclisin noyabrın 25-də Fransa Senatının hökuməti qondarma “Dağlıq Qarabağ respublikası”nı tanımağa çağıran tövsiyə xarakterli qətnaməsi ilə bağlı bəyanatını dəstəkləyirəm və qeyd olunan məsələlərlə bağlı Azərbaycan hökumətinə çağırışı və verilmiş təklifləri alqışlayıram.

1. Fransanın ATƏT-in Minsk qrupundan çıxarılması üçün təşkilat rəhbərliyinə müraciət edilsin.

2. Azərbaycanla Fransa arasında siyasi münasibətlərə yenidən baxılsın.

3. İqtisadi əlaqələr yenidən təhlil edilərək müvafiq tədbirlər görülsün.